



**Wędrówki tropem
uroków przyrody
Euroregionu Glacensis**

PL



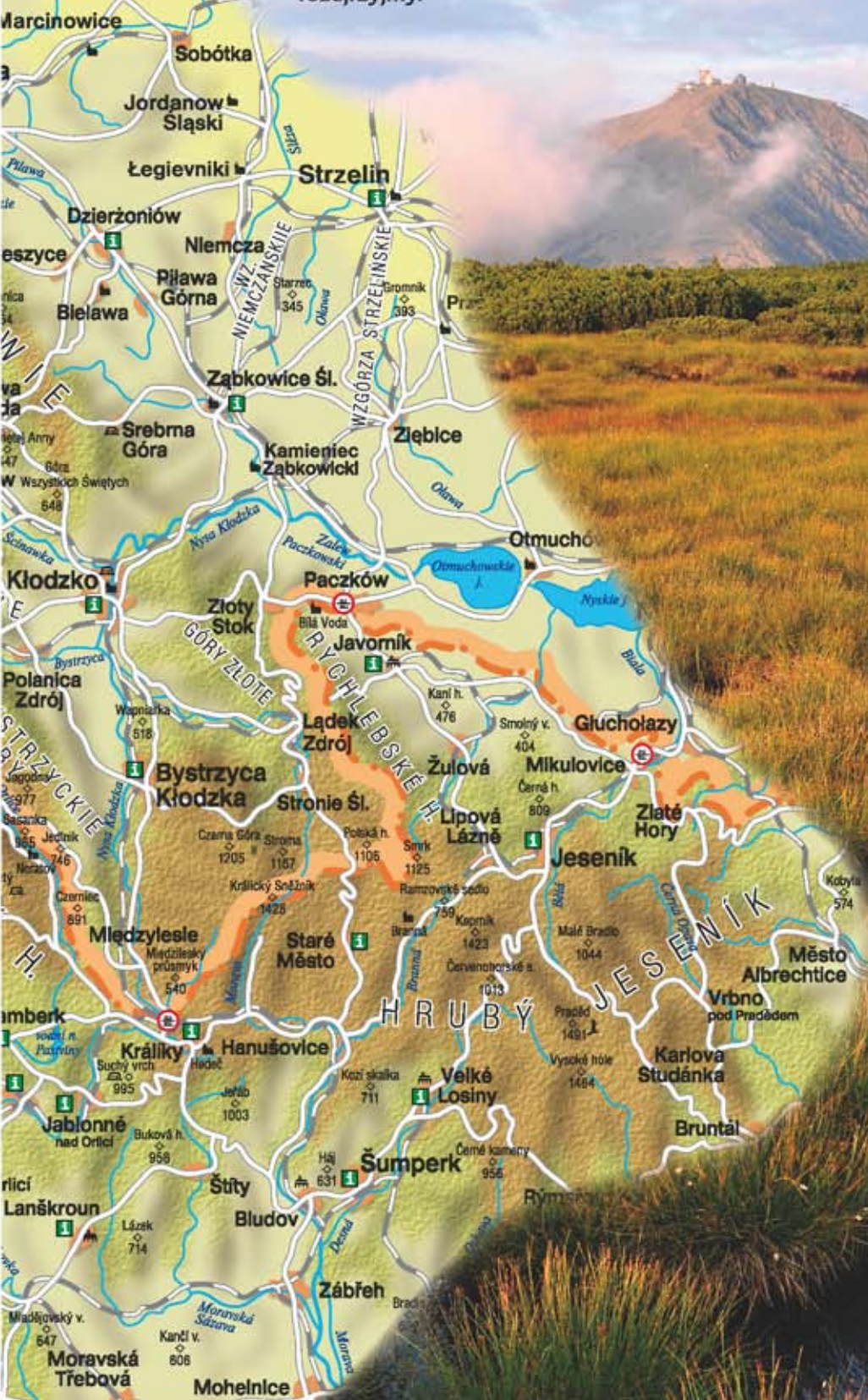
Uroki przyrody Euroregionu Glacensis

Szanowni Czytelnicy,

pragniemy zaprosić Państwa na małą wędrówkę szlakiem prowadzącym wśród osobliwości przyrodniczych Euroregionu Glacensis, leżącego na terenie północno-wschodnich Czech i województwa dolnośląskiego. Jego ukształtowanie charakteryzuje się dużą różnorodnością - od gór stykających się z nieboskłonem i samotnych skał, przez malownicze przedgórze po równiny poprzecinane malowniczymi meandrami rzek. Cały region usiany jest urokliwymi miejscami. Wiele z nich jest dość dobrze znanych, są one częstym celem wycieczek turystów z całej Europy, o innych miejscach wiadomo mniej. Opisanie ich wszystkich oznaczałoby napisanie obszernej specjalistycznej monografii. Już sam wykaz obszarów chronionych kraju královohradeckiego jest stosunkowo obszerną publikacją. Postaramy się więc przybliżyć Państwu przynajmniej niektóre ciekawe miejsca - przede wszystkim te zasługujące na szczególną Państwa uwagę.



Aby w jak największym stopniu ująć cały region, postaramy się spojrzeć na niego niczym władca gór, Karkonosz, który kiedyś: „*stał na szczycie Śnieżki, machnięciem ręki rozegnał chmury i spojrzął szeroko, daleko*”. Staśmy więc na szczycie Śnieżki (1602 m n.p.m.) i wspólnie się rozejrzyjmy.



Wschodnie Karkonosze i ich przedgórze



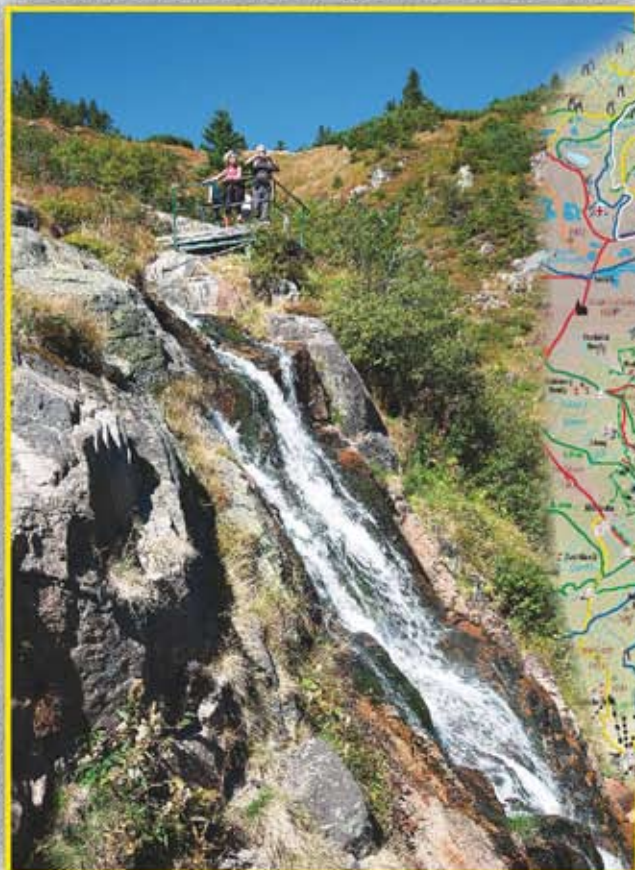
Widok ze szczytu Śnieżki na Obfi dól i północno-zachodnie grzbieity Karkonosz

Stojąc na Śnieżce, mamy u stóp Karkonosze, należące do największych atrakcji turystycznych w kraju. Są najwyższym masywem górskim Republiki Czeskiej, ale też Europy Środkowej na północ od Alp. Choć zajmują niewielką powierzchnię i nie są zbyt wysokie, ich krajobraz, flora i fauna cechują się wyjątkowym bogactwem, które w znacznym stopniu przewyższa różnorodność przyrodniczą okolicznych europejskich średniogórz. Zawdzięczają to wyjątkowemu geograficznemu położeniu

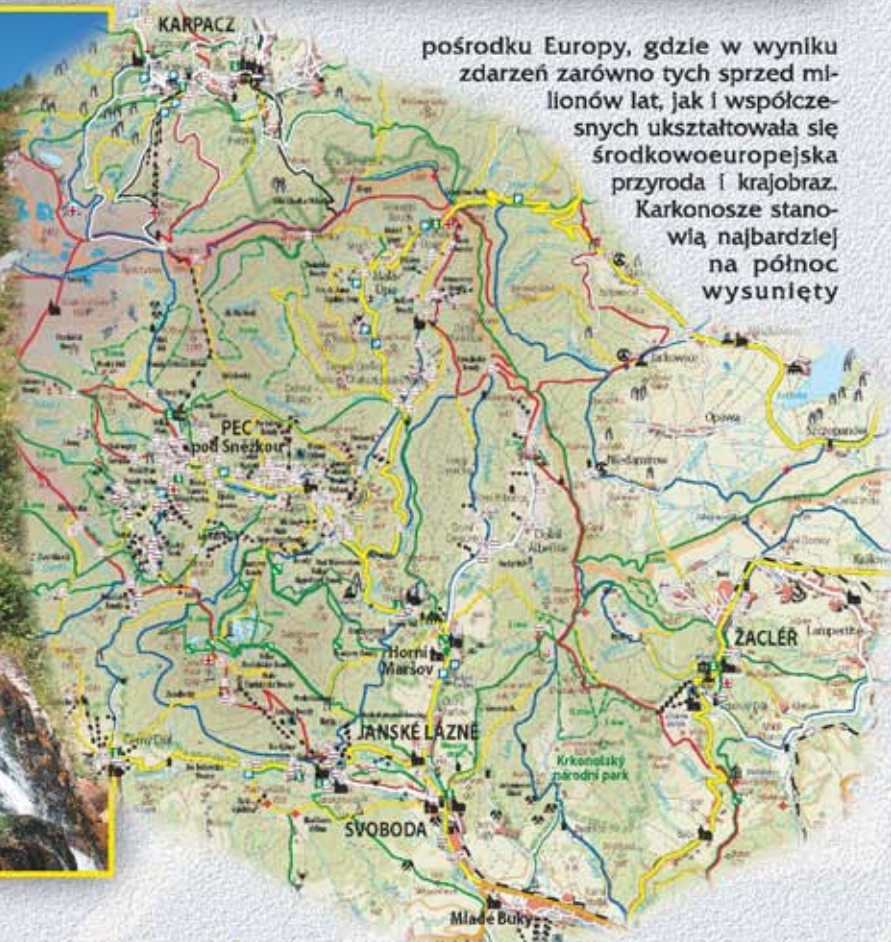
Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest: **Śnieżka 1602 m n.p.m.** (najwyższy punkt znajduje się po polskiej stronie szczytu) Swoje źródło ma tu lub tędy przepływa: **Łaba (główna), Biała Łaba, Úpa, Mała Łaba, Jizerka, Muňlawa, Kamienica, Lomniczka, Bóbr**

Co warto zobaczyć: **źródło Łaby karkonoskie wodospady podziemne tajemnice Śnieżki i okolice Černego Dolu**



Wodospad Łaby



pośrodku Europy, gdzie w wyniku zdarzeń zarówno tych sprzed milionów lat, jak i współczesnych ukształtowała się środkowoeuropejska przyroda i krajobraz. Karkonosze stanowią najbardziej na północ wysunięty

środkowoeuropejski górski „mur”, ciągnący się tuż powyżej 50° szerokości geograficznej północnej. Ich zbocza wznoszą się ponad alpejską granicą lasu i dzięki temu są potężnym naturalnym wałem na obrzeżach rozległych niemieckich i polskich nizin. Ciągają się mniej więcej na odległość 35 km, a ich główne grzbiety i doliny są uporządkowane w osi północny zachód – południowy wschód. To w istotny sposób wpływa na wszystkie geograficzne, klimatyczne i biologiczne cechy tego europejskiego średniogórza i jego okolic.

Od XIX wieku Karkonosze są bardzo popularnym celem wycieczek, co z pewnością przyczyniło się do rozwoju branży turystycznej. Z drugiej strony duża liczba zwiedzających zaczęła stanowić zagrożenie dla samej przyrody. W celu jej ochrony w 1959 roku ustanowiono Karkonoski Park Narodowy, a w 1963 roku po stronie czeskiej Krkonošský národní park (KRNAP). Dziś oba parki należą do dwustronnego Rezerwatu Biosfery Karkonosze/Krkonoše, utworzonego w 1992 roku i obejmującego powierzchnię ponad 60 tysięcy hektarów. Kto raz pozna Karkonosze w całej ich dzikości i krasie, na zawsze je umiłuje. A góry mają wiele do zaoferowania: cudowne partie szczytowe, strome zbocza, jary i doliny dzikie jak ich władca, Karkonosz. Znaleźć tu można skały o fantazyjnych kształtach, rumowiska, kamienne morza, wartkie górskie strumyki i jeziora. W wielu miejscach odnajdujemy ślady zlodowacenia plejstoceńskiego. Do tych najatrakcyjniejszych można zaliczyć kary lodowcowe, które po polskiej stronie noszą nazwy: kocioł Wielkiego i Małego Stawu (polodowcowe jeziora, które leżą już na terenie sąsiedniego Euroregionu Nysa), kocioł Łomniczki, Obří důl (Olbrzymi Dół), podwójny kocioł polodowcowy Kotelní jámy, Śnieżne Kotły z licznymi morenami, w których cieniu często zalega pole wiecznego śniegu. Swój urok mają także grzbietowe, granitowe formy skalne. Spośród wielu wymieńmy chociaż Harrachovy kameny, Czeskie Kamienie (Mužské kameny), Śląskie Kamienie (Dívčí kameny) czy Trzy Świnki. Urzekające, szczególnie w czasie wiosennych roztopów, są karkonoskie wodospady: Szklarki, kaskady Łomniczki, Wodospad Kamieńczyka (27 m), po

Wielki Staw



Czeskie Kamienie

stronie czeskiej Łaby (Labský, 40 m), Panczawy (Pančavský, 130 m) lub Mumlawy.

Przyrodę tworzy także flora i fauna. Osoby, które interesują się botaniką lub biologią, znajdują w karkonoskiej przyrodzie dowody podziału na piętra roślinne. Pasma świerczyn (piętro regla górnego) przechodzi w pasmo kosodrzewiny (piętro subalpejskie), wzbogacone dodatkowo wierzbą śląską i lapońską oraz brzozą karpacką lub czeremchą skalną. Roślinność w najwyższych miejscach przypomina tundry torfowcowe i mszysto-porostowe. Niektóre gatunki rosną tylko w tych miejscach (tzw. endemity), np. skalnica bazaltowa, dzwonek karkonoski, jarzab sudecki i inne. Spośród zwierząt warto wymienić chociażby ryjówkę górską i mornela (sieweczkę gniadą). Ponownie wszakże należy podkreślić, iż przyroda Karkonoszy podlega **ścisłej ochronie**.





Góry Krucze od strony Złatej Oleśnicy

Góry Krucze, po czesku Vraní hory

Nieduży, liczący około ośmiu kilometrów masyw Gór Kruczych zachwyci każdego swoim bardzo stromymi zboczami oraz znaczną różnicą wysokości w porównaniu z okolicznymi terenami, wznoszą się bowiem na wysokość około 400 metrów. Po stronie czeskiej leżą na ziemi trutnovskiej na wschód od Žacléřa, a ich niższa, ale bardziej rozległa część, po stronie polskiej. Góry Krucze są samodzielną jednostką geomorfologiczną pogórza Broumovská vrchovina, która sąsiaduje z Karikonoszami. Polscy geografowie pogórze to zaliczają do zachodniej części Gór Kamiennych, należącej do Sudeków Środkowych. Góry Krucze mają na pierwszy rzut oka typowy charakter płaskiego pogórza. Od zachodu są widoczne strome zbocza, i tu osiagają one największe wysokości, ku wschodowi góry stopniowo się obniżają. Najwyższą górą jest Královecký Špičák (880,6 m n.p.m.). Ze szczytu rozciąga się widok na przeciwległe Rýchory i zachodnią część pogórza Žacléřská vrchovina. Góra ta leży na linii europejskiego wododziału. Południowe cieki znajdują się w dorzeczu Úpy i odpływają do Morza Północnego, północne spływają do rzeki Bóbr i ich wody płyną do Morza Bałtyckiego.

Flora Gór Kruczych zależna jest od ich budowy geologicznej. Niemal cały masyw górski tworzą bogate w krzemień skały wulkaniczne, pod względem składu chemicznego podobne do granitów. Na ubogim w składniki odżywcze podłożu rośnie uboga roślinność.

Nieco bogatsza flora występuje tylko na brzegach strumyków i w lasach liściastych – buczynach i rumowiskowych lasach jaworowych. Chyba jedyną oazą botaniczną jest rezerwat Kruczy Kamień i sąsiadująca z nim dolina w okolicy Lubawki po polskiej stronie, skąd do rezerwatu przyrody Kruczy Kamień – z rzadkimi roślinami i zwierzętami, na którego terenie jest także zespół formacji skalnych – prowadzi niebieski szlak.



Kruczy Kamień:

rezerwat przyrody o charakterze geologicznym i krajobrazowym o powierzchni 10,2 hektarów, został ustanowiony już w 1954 roku. Ochroną objęto tu skały porfirowe ze ścianami sięgającymi aż 30 metrów wysokości, porośnięte bogatą roślinnością, szczególnie na rumowiskach u ich podnóży. Znajdują się tu gatunki skalne i ciepłolubne (np. rozchodnik biały, rojnik murowy, ciemiężyk białokwiatowy, trzy rodzaje paproci zanoklic itd.). Ciekawostkę stanowią obecne próby reintrodukcji (zamierzone wprowadzenie do dzikiej przyrody) pięknego motyla niepyłaka apollo, który został tu niemal sto lat temu wytępiony. Na skalistym urwisku Krucza Skała (681 m n.p.m.) znajduje się punkt widokowy, z którego rozciągają się widoki na krajobraz Gór Kruczych.

Niektóre ciekawe miejsca znajdują się także z dala od szlaków turystycznych. Piękny jest przykładowo Czarcí Jar (Čertova rokle) nad wioską Bečkov, ozdobiony riolitowymi skałkami, spośród których na największą uwagę zasługuje Igła skalna na lewym zboczu (riolitowy tor, skalica). Pod wzniesieniem Bečkovský vrch w ścianie skalnej znajduje się natomiast wyjątkowo słnie błące źródło, przypominające krasowe źródło w wapiennym rejonie jaskiniowym, którego wody opadają kaskadami, tworząc później dwupółmetrowy wodospad Bečkovský.

Czy wiecie, że...

Góry Krucze to skromne pozostałości dawniej potężnego paleozoicznego wulkanu
Co warto zobaczyć: rezerwat Kruczy Kamień
Czarcí Jar



Kruczy Kamień



Krajobraz Gór Jastrzębich koło miejscowości Dolní Věteřovice w kierunku Szczelířica

Góry Jastrzębie

Na południe od Gór Kruzczych leżą Góry Jastrzębie (Jestřebí hory), tworzące w większości zalesiony masyw o długości około 20 kilometrów, który ciągnie się między dolinami Petřikovického Potoku i rzeki Metuje koło Hronova. Najwyższym szczytem jest Žaltman (739 m n.p.m.), dawniej nazywany Hexenstein (kamień czarownic). Na szczytowej skale od 1967 roku stoi żelazna konstrukcja wieży widokowej o wysokości czternastu metrów, z której rozciągają się panoramiczne widoki na Karkonosze. Rýchory, Góry Kruzcze, Sowie i Suche, Adršpasko-Teplickie Skály, Ściany Broumowskie, a przy dobrej widoczności można dojrzeć także Góry Orlickie, Masyw Śnieżnika, Zvičine, czasami nawet zamek Trosky w Czeskim Raju. Piękne widoki na ziemię braci Čápków (malarza Josefa i pisarza Karla - przyp. tłum.), powieściopisarki Boženy Němcovej i pisarza Aloisa Jiráska rozciągają się też z innych miejsc szczytowych partii Gór Jastrzębich.

Pod względem geomorfologicznym Góry Jastrzębie należą do pogórza Broumovská vrchovina. Naprzemienne występowanie miękkich (aleuropelity) i twardszych skał (arkoz, zlepieńców) przyczyniło się do ukształtowania podłużnych grzbielików i płytkich obniżeni. Na przedniej ścianie wielu tych grzbielików powstały ściany skalne sięgające nawet powyżej 10 metrów wysokości, ciekawie uformowane

Las w dolinie potoku Jivka



Zalesione grzbiety Gór Jastrzębich od strony Odolova z Karkonoszami w tle

w wyniku wietrzenia mrozowego. Znajduje się tu także wiele form skalnych, na przykład tzw. Kryštofovy kameny (Kamienie Krzysztofa). Atrakcyjność geologiczną i geomorfologiczną tych partii skalnych dodatkowo podnosi także występowanie skamieniałych pni araukarii z okresu permu i karbonu, tzw. araukarytów ułożonych bezpośrednio w masywie skalnym.

Grzbiety gór porośnięte są świerkami pospolitymi, bukami zwyczajnymi, nierzadko na rumowiskach znajdują się klony jawory. Rośnie tu także modrzew europejski, dąb czerwony oraz daglezyja zielona. Co roku na wiosnę na łąkach Gór Jastrzębich zakwitają różne gatunki kwiatów. Spośród nich najbardziej znane są objęte ochroną śnieżyce, formujące tu rozległe łąki kobierce.

Na ukształtowanie krajobrazu Gór Jastrzębich miała wpływ szeroko zakrojona działalność wydobywcza. Przypominają o niej pozostałości sztolni i szybów oraz nieczynne już dziś kopalnie w Radvanicach i Małych Svatonovicach, a także znajdujące się obok nich hałdy.

Miejsca te łączy Górnická Sčelřica Edukacyjna (Hornická naučná stezka).



Wzdłuż Łaby i Úpy



Źródło Łaby

Karkonosze, podobnie jak większość czeskich północnych gór granicznych, należą do europejskiego wododziału. Woda ze źródeł północnych zboczy głównego grzbietu odprowadzana jest do Morza Bałtyckiego, natomiast wody z pozostałych źródeł wpływają do Łaby i wraz z jej wodami kierują się do Morza Północnego.

Wyruszając wzdłuż biegu rzek na czeskie przedgórze, zostawiamy za sobą głębokie karkonoskie doliny, przed nami zaś otwiera się piękny malowniczy krajobraz Przedgórzia Karkonoszy (Podkrkonoši), które rozciąga się także pod Zvičina (671 m n.p.m.). Dolina Łaby tworzy tu romantyczne zakątki, trudno się więc dziwić, że Podzvičinsko staje się coraz bardziej popularnym rejonem. Do jego atrakcji turystycznych należy bez wątpienia ukończony w 1919 roku zbiornik zaporowy Les Království (Las Królestwa), najstarszy tego typu zabytek techniki w Europie Środkowej. Miłośnicy przyrody z pewnością znajdą czas, aby zwiedzić ogród zoologiczny w Dvorze Králové nad Labem, który jest znany z afrykańskiego safari. Rzeka Łaba

Zvičina od strony zamku Pecka

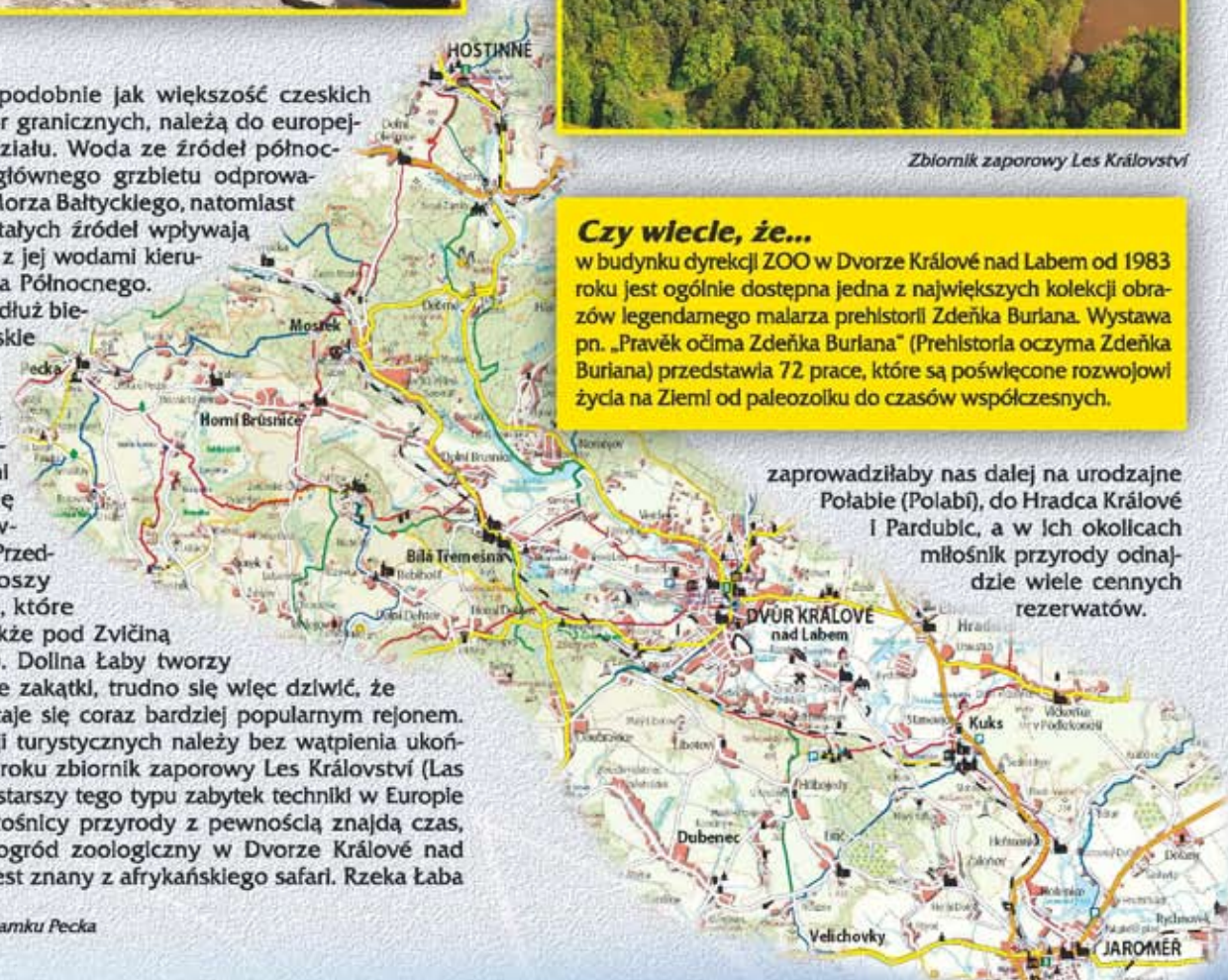


Zbiornik zaporowy Les Království

Czy wiecie, że...

w budynku dyrekcji ZOO w Dvorze Králové nad Labem od 1983 roku jest ogólnie dostępna jedna z największych kolekcji obrazów legendarnego malarza prehistorii Zdeňka Buriana. Wystawa pn. „Pravěk očima Zdeňka Buriana” (Prehistoria oczyma Zdeňka Buriana) przedstawia 72 prace, które są poświęcone rozwojowi życia na Ziemi od paleozoiku do czasów współczesnych.

zaprowadziłyby nas dalej na urodzajne Połabie (Polabí), do Hradca Králové i Pardubic, a w ich okolicach młośnik przyrody odnajdzie wiele cennych rezerwatów.





Kamieniste koryto rzeki Úpy koło Slatínského mlýna

Drugą ważną rzeką naszego regionu jest Úpa. Źródło rzeki bije na wysokości 1432 m n.p.m. i jest najwyżej położonym w Czechach. Niedaleko swojego źródła rzeka Úpa opada gwałtownie w dół niemal o 400 m, tworząc wodospady Horní Úpský (Górny Wodospad Úpy) oraz Dolní Úpský (Dolny Wodospad Úpy). Przez Obří důl i Bukové údolí płynie do Peca pod Sněžkou. Pod Svobodą nad Úpou opuszcza Karkonosze i płynie przez Ich przedgórze.

Od Havlovič dolina Úpy nosi nazwę Babiččino údolí (Dolna Babcí). Przybývajú tu licznie ci, którzy chcą się znaleźć w miejscu związanym z dzieciństwem czeskiej pisarki Boženy Němcovej (właśc. Barunka Panklová), urodzonej tu około 1817-1820 roku. Němcová jest autorką powieści Babčička (Babička), od której dolina wzięła swoją nazwę. Od Slatínského mlýna Babiččino údolí objęte jest ochroną jako rezerwat przyrody o całkowitej powierzchni 780 ha. Chronione jest tu koryto rzeki, drzewostany leśne i zarośla łąkowe. W tej części znajdują się miejsca znane z powieści, przykładowo Staré bělidlo, Viktorčln splav i pałac Ratibořice. Ciekawostką jest także zabytek techniki, system nawadniający z XIX wieku. Rezerwat Babiččino údolí ciągnie się na długości ok. 15 km romantyczną doliną rzeki Úpy od Havlovič aż do České Skalice. Tereny zalewowe Úpy są w większości usytuowane pomiędzy zalesionymi zboczami o mieszanym drzewostanie. Tę urokliwą dolinę po raz pierwszy nazwał „Dolnina Babcí” lekarz i pisarz Otakar Jedlička ze Smiřic. Przez całą dolinę prowadzi bardzo popularny szlak rowerowy i ścieżka edukacyjna. Ma ona 7,5 km długości, składa się z 18 tablic ze szczegółowymi informacjami oraz 7 przystanków poświęconych literaturze i przyrodzie.

W drodze do Doliny Babcí można zwiedzić rezerwat przyrody Dubno, który znajduje się około 2,5 kilometra na wschód od centrum České Skalice.

Ustanowiony w 1956 roku rezerwat obejmuje naturalny las łęgowy puszczonego typu o powierzchni 86,1 hektara. Oprócz lasu, w którym rosną przede wszystkim dęby (najstarsze mają 270-320 lat), rezerwat tworzą także przyległe łąki oraz staw o nazwie Zličský rybník. Na obszarze tym gniazduje wiele gatunków ptaków. Można tu zobaczyć wilgę zwyczajną, muchołówkę białoszyją, trzciniaka zwyczajnego, rokitniczkę, dzierzbę gąsiora, dzięcioła średniego, puszczyka zwyczajnego, turkawkę zwyczajną i in. Ciekawostką jest to, że Dubno należy do najbogatszych we wschodnich Czechach miejsc występowania młeczaków, żyje ich tu 70 gatunków.

W dolnym rejonie Úpy część wody z rzeki odprowadza kanał zasilaający zbiornik wodny Rozkoš. Jednak woda z zapory już do Úpy nie powraca, wypływa do poszerzonego koryta potoku Rozkoš, który 3,5 kilometra dalej wpływa do rzeki Metuje.

Widok z lotu ptaka na zbiornik wodny Rozkoš



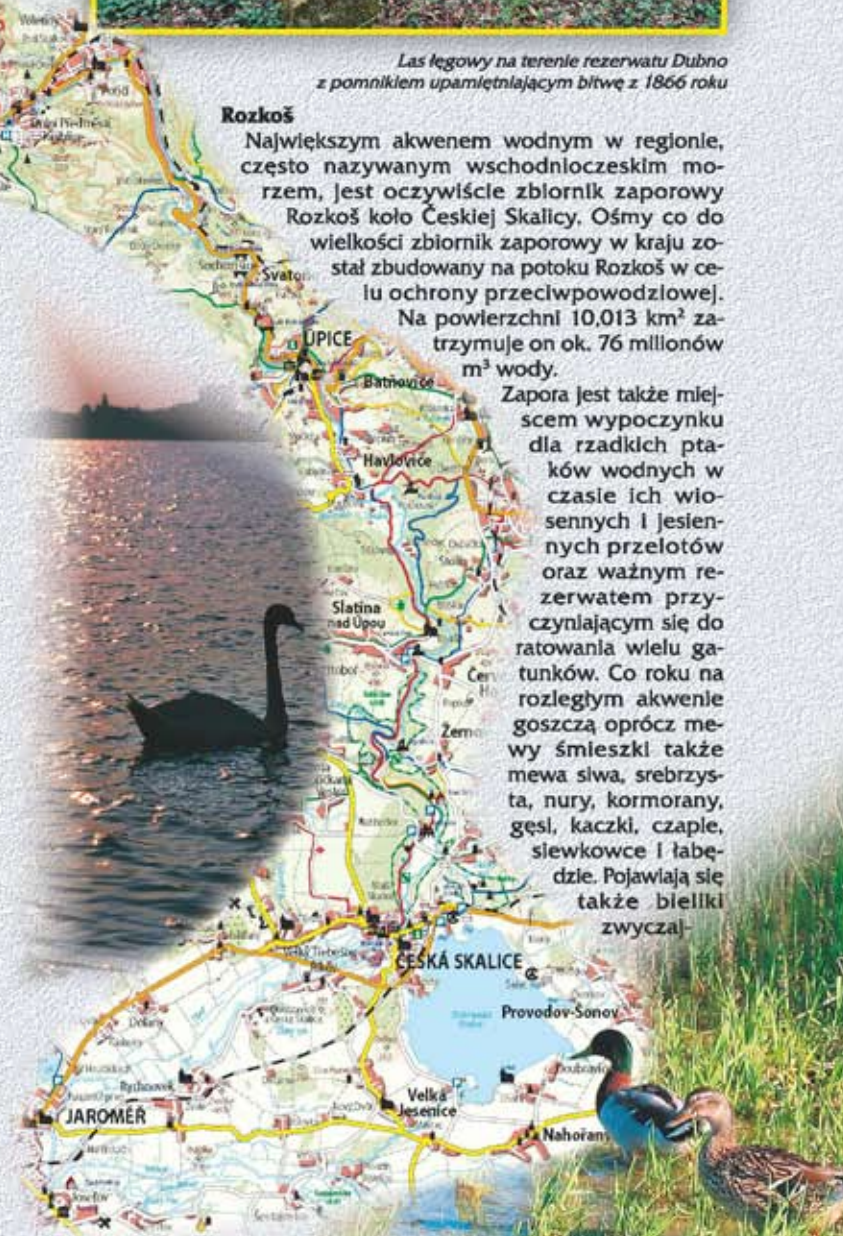
Las łęgowy na terenie rezerwatu Dubno z pomnikiem upamiętniającym bitwę z 1866 roku

Rozkoš

Największym akwenem wodnym w regionie, często nazywanym wschodnioczeskim morzem, jest oczywiście zbiornik zaporowy Rozkoš koło České Skalice. Ośmy co do wielkości zbiornik zaporowy w kraju został zbudowany na potoku Rozkoš w celu ochrony przeciwpowodziowej. Na powierzchni 10,013 km² zatrzymuje on ok. 76 milionów m³ wody.

Zapora jest także miejscem wypoczynku dla rzadkich ptaków wodnych w czasie ich wiosennych i jesiennych przelotów oraz ważnym rezerwatem przyczyniającym się do ratowania wielu gatunków. Co roku na rozległym akwenie goszczą oprócz mewy śmieszki także mewa siwa, srebrzysta, nury, kormorany, gęsi, kaczki, czaple, siewkowce i łabędzie. Pojawiają się także bieliki zwyczaj-

ne, rybołowy zwyczajne, rzadkie wydrzyki ostrosterne, rybitwy wielkodzłobe i wielu zimowych przybyszków, jak śnieguła zwyczajna, mokolągwa żółtodzioba, górniczek zwyczajny i piaskowiec, gniazdujące daleko za kołem polarnym i zimujące w zachodniej i południowo-zachodniej Europie.



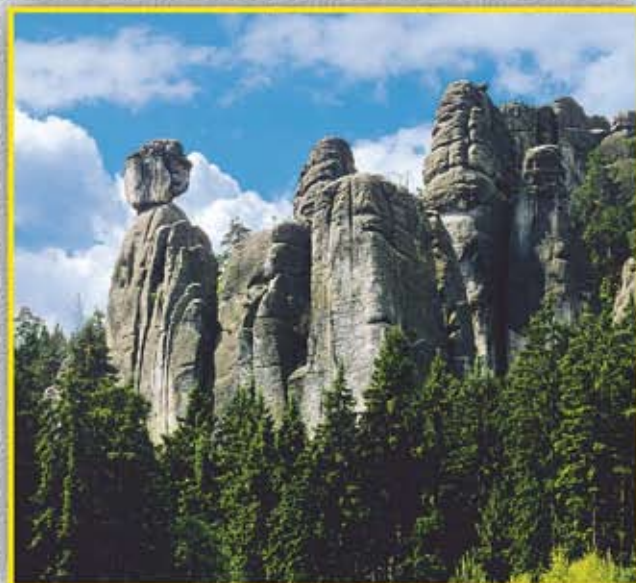
Miasta skalne na pograniczu kłodzkim i ziemi kłodzkiej

Patrząc ponownie okiem ducha gór, Karkonosza, tym razem w kierunku południowego wschodu, wzdłuż granicy państwowej, widzimy grzbieity gór, w których każdy zakątek ma swój urok i jest pod jakimś względem piękniejszy do tego drugiego. Widać pogórze **Broumovská vrchovina**, gdzie znajduje się największy rezerwat przyrody w Republice Czeskiej. W ramach Parku Krajobrazowego Broumowsko ochroną objęte są przede wszystkim: miasto skalne Adrspasko-Teplickie Skály (Adršpaško-teplické skály), Ściany Broumowskie (Broumovské stěny) oraz inne mniejsze miasta skalne, takie jak Wzgórze Krzyżowe (Křížový vrch) czy Ostasž (Ostaš).

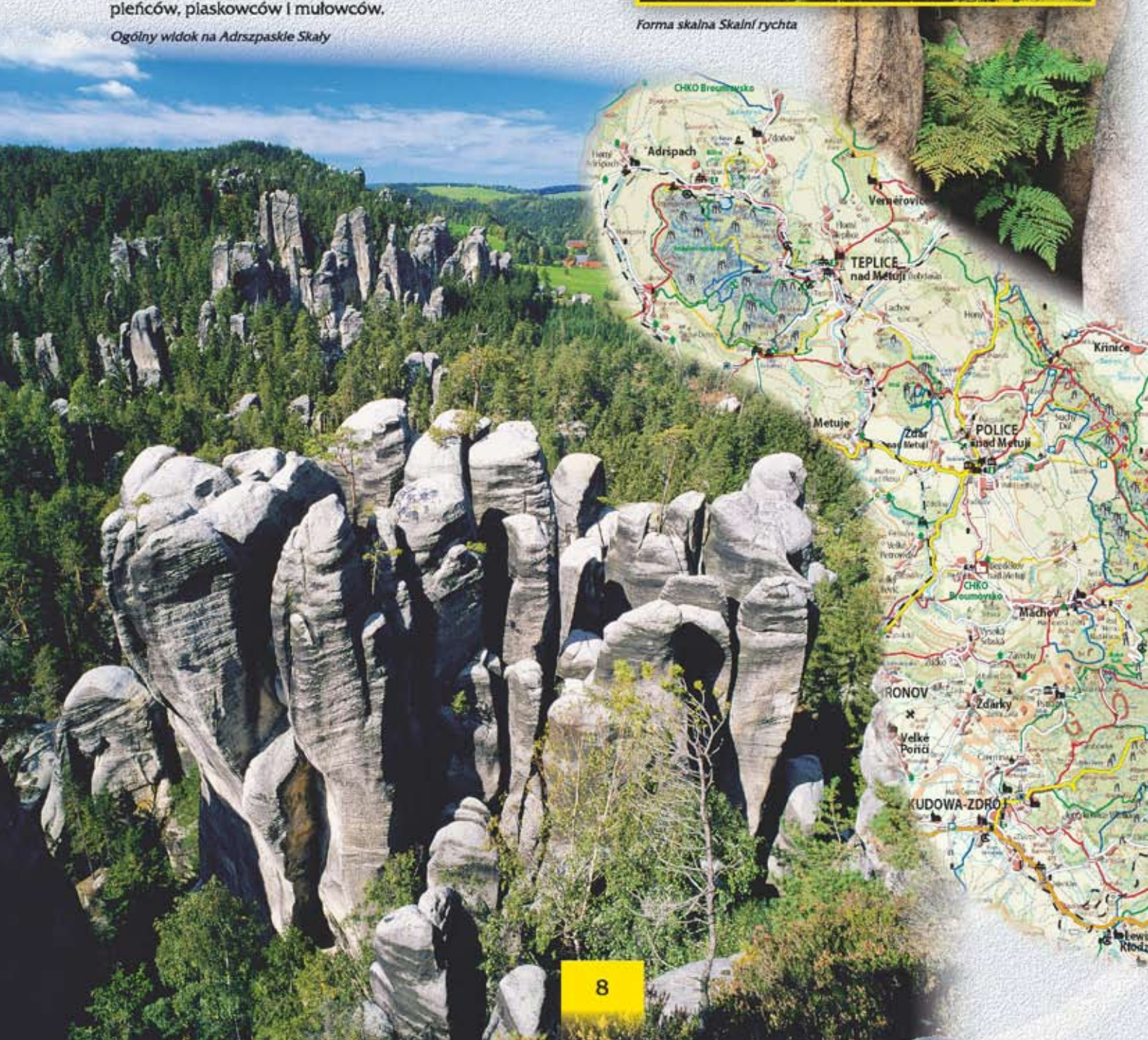
Skok do przeszłości

Wróćmy na chwilę do ław szkolnych i przypomnijmy sobie choć trochę historię geologiczną, aby wyjaśnić powstanie potężnych skalnych olbrzymów. Mniej więcej 330 milionów lat temu, w okresie karbonu, między wówczas prawdopodobnie potężnymi masywami Gór Orlickich, Karkonoszy i Gór Sowich ukształtowała się rozległa niecka, w której w tym okresie osadzały się grube warstwy zlepieńców, piaskowców i mułowców.

Ogólny widok na Adrspaskie Skály



Forma skalna Skalná rýcha





Ogródek Karkonosza w ciepłym mieście skalnym



Wieża skalna Vévoda z jeziorkiem płaskowcowym i szczytem Klížový vrch w tle



Przez kolejne kilkadziesiąt milionów lat tereny północno-wschodnich Czech były pod względem geologicznym stosunkowo spokojne i dochodziło tylko do naruszania i wypławiania skał.

Dopiero w okresie górnej kredy (około 40 milionów lat temu) w północno-wschodnich Czechach pojawiło się morze (z terenów współczesnej Polski), w którym osadziły się dzisiejsze grube warstwy piaskowców, margli i opoki, wypełniające nieckę

policką, rów zbečnicko-hronovský oraz kotlinę rtyňsko-svatoňovicką.

Pochodzenie kredowe mają także miasta skalne Adrspaskie i Teplickké Skály, Ostasz, Ściany Broumowskie i przygraniczny Skalniak (po czesku Bor). Głębokie wąwozy i fantazyjne formy skalne powstały w wyniku długotrwałego zaburzającego działania wody, wiatru i mrozu. Płyty kredowe stanowią także podłoże szerokich płaskich terenów w okolicach Česká Skalica oraz Jaroměř, które są zaburzone wcięciami cieków wodnych.



Wielki wodospad w Skalach Adrspaskich



Góra stołowa Ostasz od strony Žďáru nad Metují

Rezerwat Przyrody Adršpašsko-teplické skály został ustanowiony w 1933 roku na powierzchni 1771 hektarów (dziś 1712 hektarów) w celu ochrony zachowanych jednostek młast skalnych. Rezerwat ten znajduje się mniej więcej w trójkącie wyznaczonym przez miejscowości Adršpach (Horní Adršpach), Teplice nad Metují i wzniesienie Čáp nad vsí Skály, którego grzbiet o wysokości 786 m n.p.m. stanowi najwyższą część rezerwatu przyrody.



Čertovo auto (Czarcie auto) na Ostaszu jest przykładem wietrzenia piaskowca

Na tym terenie po cofnięciu się wspomnianego morza kredowego w wyniku działalności tektonicznej i erozyjnej, w tym wietrzenia, w początkowo zwartej płycie piaskowca wykształciły się dwie odizolowane grupy skał - miasta skalne, oddzielone od siebie głębokim Wilczym Jarem (Vlčí rokle).

O znaczeniu rezerwatu nie świadczy tylko jego geomorfologia, ale też występowanie wielu objętych ochroną zwierząt i roślin. Wieże skalne, często labirynty skalne, jeziora i okoliczny krajobraz są nie tylko popularne wśród wspinaczy skałkowych, ale także wśród filmowców, zwłaszcza tych poszukujących plenerów do baśni filmowych.



Jezioro w dawnej piaskowni w Skalach Adršpašskich tworzy bajkowe scenerie



Piersień skał okalający szczyt Szczelńca z lotu ptaka

Szczeliniec i Skalniak (Hejšovina i Bor)

„Już wiele czasu upłynęło od chwili, kiedy czarownik Magiasz, na szczycie Szczelńca uprawiał sztukę magiczną. Jak wiecie, czarownicy mogą być dobrzy lub źli. Dobrych nazywa się czarodziejami, a złych określa mianem czarnoksiężników. Jednak Magiasz nie był ani taki, ani taki. Czasami w swojej poczciwości nie miał się czarów, a innym razem magią go tak pochłaniała, że pełen weny sprowadzał na mieszkańców burze z grzmotami i piorunami. Miewał tak dziwne pomysły, jak deszcze z kamiennymi kroplami, a nawet ulewa małych żabek. Mówcie, co chcecie, ale możecie być pewni, że taki czarownik wcale nie jest miłym sąsiadem i chociaż ludzie zarzekali się, że nie wierzą w czary, to raczej omijali Szczeliniec. Zamiast przyznać się, że boją się Magiasza, stosowali wymówkę, że to niby za stroma góra, by tam ot tak sobie chodzić!”

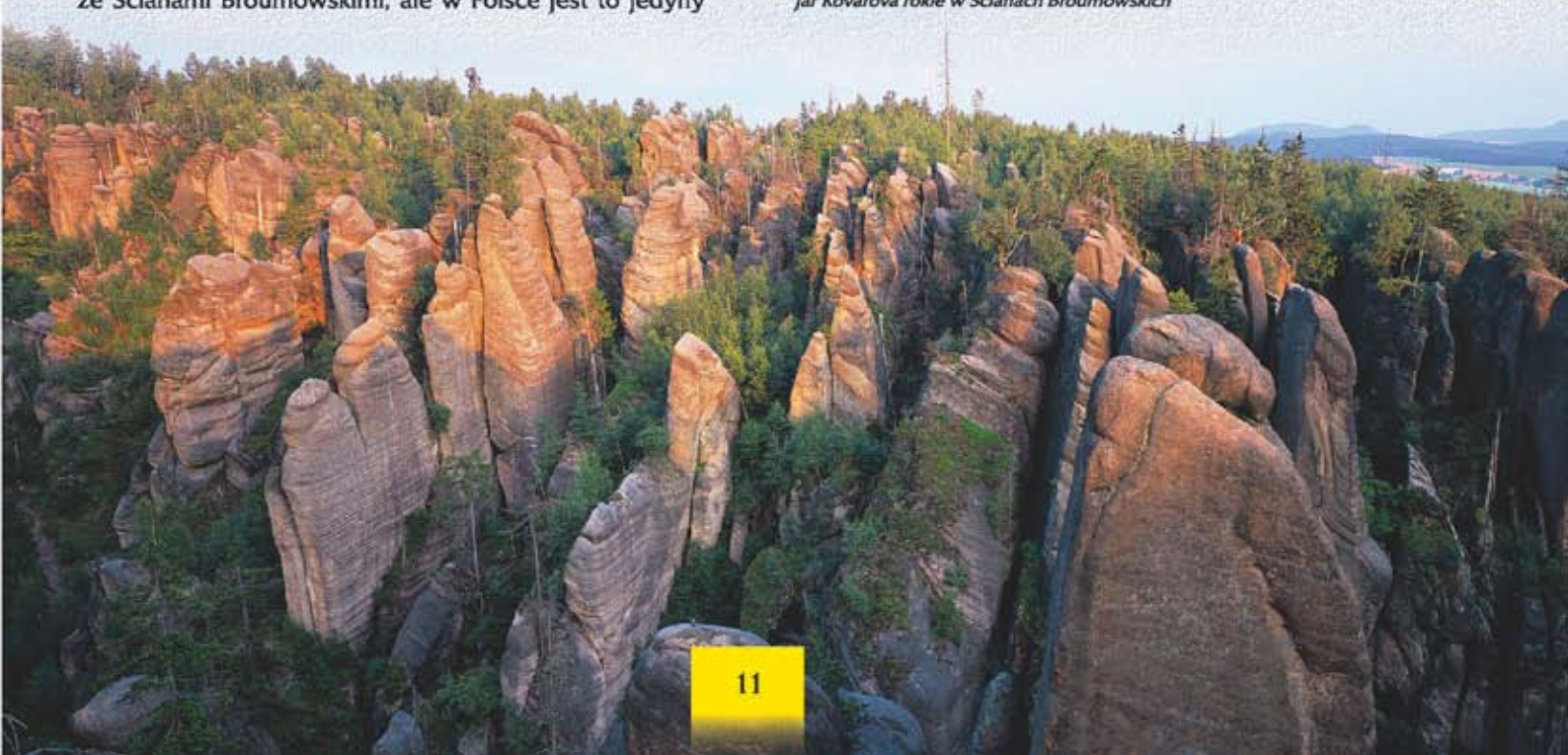
*Karel Čapek: Velká doktorská pohádka
Tłumaczenie fragmentu Wielkiej bajki o doktorach:
Krzysztof Karwowski*

W bezpośrednim sąsiedztwie Ścian Broumowskich znajduje się **Park Narodowy Gór Stołowych** ustanowiony w 1993 roku. Jego rozwój geologiczny był związany ze Ścianami Broumowskimi, ale w Polsce jest to jedyny

W Parku Krajobrazowym Broumovsko panują sprzyjające warunki dla gniazdowania sokoła wędrownego

przykład płaskiej struktury geologicznej. Główną dominantę stanowi „rozszczeplony” szczyt **Szczelńca**, w Czechach bardziej znanego pod nazwą **Hejšovina**. Wznosi się na wysokość 919 m n.p.m., co jest wielkością rekordową w rejonach płaskowcowych w całym Małopolskim Czeskim. Na szczyt prowadzą schody (665 stopni) wyciosane w skale. Pomiedzy skalnymi korytarzami wytyczono ścieżki turystyczne. Szczyt tej góry stołowej stanowi owalna platforma z labiryntem skał piaskowca. W rejonie najwyższego szczytu, Wielkiego Szczelńca, naszą fantazję uruchamiają okazałe formy skalne: Kwoka, Słoń, Wielbłąd, Małpolud. Są tu także chłodne wąwozy, w których śnieg zalega często nawet w czerwcu. Drugą ważną górą stołową jest **Skalniak** (918,5 m n.p.m.), sięgający aż do czeskiej granicy, za którą znany jest jako **Bor**. Labirynt **Błędných Skał** u jej podnóża należy do największych atrakcji parku. Tworzą go bloki skalne o fantazyjnych kształtach, pomiędzy którymi wiją się skomplikowane labirynty. Niektóre wąwozy skalne sięgają 12 metrów głębokości.

Jar Kovářova rokle w Ścianach Broumowskich





Łężyckie Skałki

Na południe, pod Lisim Grzbietem Gór Stołowych, znajduje się obszar ścisłej ochrony - Łężyckie Skałki. We wschodniej jego części na wysokości 740-780 m n.p.m. rozpościera się duża górską łąka. Już na pierwszy rzut oka zachwyca kilkoma rozszanymi skałkami o wysokości 3-4 metrów. Skałki z okresu miocenijskiego powstały w wyniku wietrzenia górnego poziomu piaskowca.

Skład warstwy torfowej umożliwia występowanie kilku rzadkich roślin, takich jak ciemiężca, storczyk i pełnik europejski, zwany też różą kłodzka. Trawiasty górski płaskowyż z kwitającymi ziołami i kwiatami przypomina step łąkowy. Dlatego przyjęła się potoczna nazwa „Sawana Afrykańska”.

Częstym celem turystów jest także rezerwat Wielkie Torfowisko Batorowskie z pięknymi roślinami, spośród których największą atrakcją są rzadkie wierzby i niskie rośliny. Można tu zobaczyć też sosnę błotną, skalnicę oraz typowe rośliny bagienne, takie jak bażyna czarna, bagno zwyczajne, wrzosiec bagienny, żurawina, bagnica torfowa, trzcinnik lancetowaty, borówka brusznica, storczyk, rosliczka. Występują tu również rzadkie gatunki mchów.



Trasa widokowa na torfowisku Nikiąca Łąka



Skalne Grzyby

Skalne Grzyby

Skalne Grzyby znajdują się w północnej części Gór Stołowych, pomiędzy Batorowem a Karlowem. To grupa oryginalnie ukształtowanych form skalnych, rozrzuconych na wysokości 680-700 m n.p.m. i ciągnących się na odległości około 2 kilometrów. Skałki przypominają kształtem grzyby, maczugi, baszty, a nawet tworzą całe skalne mury. Wiele z nich ma własne nazwy, są to np. Borowik, Skalne Wrota, Zarośnięte Grzyby, Pługwinki, Piętrowe Grzyby. Skalne Grzyby są przykładem tzw. selektywnego wietrzenia ławic piaskowca, gdy dolna część jest zbudowana z bardziej miękkiego piaskowca niżeli część górna. Po stronie czeskiej grzyby skalne znajdują się w okolicy miejscowości Slavný i Božanovského Špičáku.



Labirynt skalny w Błędnych Skałach

Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest: **Szczelliniec Wielki 919,2 m n.p.m.**
Swoje źródło ma tu lub przepływa tędy: **Metuje, potok Dřevíč**
Co warto zobaczyć: **Rezerwat Przyrody Adrspasko-Teplickle**

Skaly

kaplicę Hvězda - punkt wyjściowy do rejonu
Śclan Broumowskich

labirynt skalny Horní Ostaš

Park Narodowy Gór Stołowych

Górska łąka pod szczytem Narožníka



Wzdłuż rzeki Metuje za diabłami do Piekła



Górny bieg rzeki Metuje w okolicach miejscowości Dědov

Na zachód od Adrspaskich Skał, niedaleko miejscowości Hodkovice, bije źródło rzeki Metuje. Niektóre publikacje informują, że tak naprawdę ma ona źródło aż w Wilczym Jarze (Vlčí rokle). W starszych tekstach znajdujemy takie nazwy rzeki, jak Medhuje lub Methuja (w językach praindoeuropejskich *medh* oznacza „środkowy” – tzn. środkowa rzeka między Úpą a Orlicą). Według dawnej legendy nazwa pochodzi od stwierdzenia „med tu je” (miód tu jest). Tuż za źródłem woda ostro przedziera się przez wąwozy Adrspaskich Skał. W górnym i środkowym biegu rzeka tworzy głęboko wciśniętą dolinę. Niczym koraliki na niebieskiej wstążce wzdłuż jej biegu znajdujemy miasta Teplice nad Metují, Hronov, Náchod. Za Náchodem koryto rzeki się rozszerza, jest kamieniste i wody płyną szybciej. Po około 4 km Metuje wcinają się między skały fylitowe Piekelskiej Doliny (Pekelské údolí), na zbiegu z Olešenką mijają osadę wycieczkową Pieklo (Peklo) ze znaną turystom restauracją i dalej płynie przez romantyczną dolinę. Na wzniesieniu, które rzeka opływa z trzech stron, stoi urocze Nové Město

Czy wiecie, że...

Metuje ma swoje źródło: na wysokości 586 m n.p.m.
Zbieg z Łabą: leży na wysokości 248 m n.p.m.
Rzeka ma długość: 77,2 km, odprowadza wody także z części terenów Polski
Diabły można znaleźć w restauracji Bartoňova útulna



nad Metují z zachowanymi murami obronnymi, z wieloma renesansowymi miejskimi kamienicami oraz pałacem, których dzisiejszy kształt jest efektem przebudów przeprowadzanych w latach 1909-1940. Pod Novým Městem nad Metují obok pierwotnego koryta wykopano nowe koryto z wieloma stopniami ze śluzami, które regulują dopływ wody do kanałów nawadniających. Stara i nowa Metuje ponownie się zbiegają, by niebawem się rozdzielić. Około ośmiu kilometrów przed swym ujściem do Łaby Metuje przyjmuje z prawej strony potok Rozkoš, na którym w 1972 roku ukończono budowę wspomnianego już zbiornika zaporowego Rozkoš. W Jaroměřu Metuje wpływa do Łaby.

Rezerwat przyrody Pieklo (Peklo) koło Nového Města nad Metují został ustanowiony w 1997 roku na terenie obejmującym 320 hektarów. Rezerwat przyrody w głęboko wciętych dolinach rzeki Metuje i Olešenki obejmuje ochroną rzadkie gatunki roślin i zwierząt, którym odpowiada chłod zważona dolina. Rezerwat Pieklo zamykają zbocza Dobrošova, wzgórze Sendražský kopec oraz wzniesienia Koníček. Celem ochrony jest zachowanie naturalnych zbiorowisk leśnych, skalnych i wodnych, przede wszystkim buczyn, lasów rumowiskowych oraz flory i fauny szczelin skalnych, a w szczególności rzadkich gatunków roślin. Równie ważna jest ochrona charakterystycznego ukształtowania głęboko wciśniętych dolin Metuje i Olešenki z wyrazistymi skalnymi obiektami nowomiejского (nazwa pochodząca od miasta Nové Město nad Metují – przyp. tłum.) fylilitu z pięknie zachowanymi przykładami fałdowania.

Skałki fylitowe w dolinie rzeki Metuje na terenie rezerwatu Pieklo



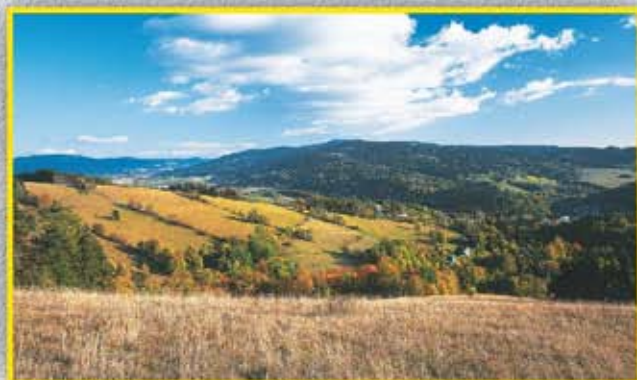
Góry Orlickie i Góry Bystrzyckie



Na północnym wschodzie Czech wznosi się podłużny niebieskawo pas **Gór Orlickich**. Rozpościera się w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z Polską na długości ponad 50 kilometrów w osi północny zachód - południowy wschód.

Pod względem geologicznym góry te należą do tzw. krystalinika orlicko-klodzkiego. W większości zbudowane są ze skał, które powstały z osadów proterozoicznego morza, później pofałdowanych. Tworzą je łupki, zlepieńce, piaskowce i inne skały osadowe. Wszystkie partie grzbietowe, kiedyś wyższe, w wyniku działalności erozyjnej stopniowo zniknęły i zachowały się tylko skały metamorficzne, czyli łupki krystaliczne, np. gnejsy, łupki metamorficzne, fylity, wapienie krystaliczne i kwarcyty. Wraz z głębiniowymi skałami magmowymi, granitami tworzą one Góry Orlickie.

Ruchy górotwórcze w okresie kenozoiku spowodowały przełamanie się pierwotnej penepłeny, która była unoszona w kierunku północno-wschodnim. W ten sposób powstał grzbiet o wyraźnym nachyleniu na polską stronę, natomiast w kierunku strony czeskiej Góry Orlickie powoli się obniżają aż do urodzajnego Połabia, utworzonego przez Płytę Orlicką i Wschodniolabską. Taki charakter i nachylenie wynika właśnie z przełamania i zakleszczenia kry ziemskiej.



Suchy vrch od strony Mladkova

Grzbiecy Gór Orlickich od strony Ošerova

Pod względem geomorfologicznym Góry Orlickie należą do Sudetów (dawniej geomorfologiczny system sudecki) lub także sudeckiej subprovincji (ściślej Sudetów Środkowych) i można je podzielić na trzy części: Dežtenská hornatina, Mladkovská vrchovina i Bukovohorská hornatina.



Wychodnie skalne Bradlo na Suchym vrchu



Grzbiet orlicki, o przeciętnej wysokości 789 m n.p.m., tworzy pasmo przylegających do siebie głównych szczytów, przekraczających 1000 m n.p.m., spośród których najwyższa jest Wielka Desztna z 1115 m n.p.m. Wyjątkowo dobrze zachowany kompleks krajobrazowy, składający się z grzbietu Gór Orlickich, zboczy przed i za głównym grzbietem i częściowo także podgórze,

Źródlika tych rzek, leżące na zboczach głównego grzbietu, są dziś wysepkami najlepiej zachowanych naturalnych biotopów, które schodzą z gór na podgórze zalesionymi dolinami. W ich ujściach znajduje się wiele kolejnych źródeł i podmokłych górskich łąk. Pozostałości autochtonicznych porostów można znaleźć w rezerwach przyrody Bukačka i Trčkov oraz w rezerwach Sedloňovský vrch, Pod Vrchmezím i Černý důl. Torfowiska wysokie Jelení lázeň i U Kunštátské kaple to miejsca z ciekawą florą i fauną. Wyjątkowe piękno tego regionu kształtuje także zachowana architektura ludowa.



tworzy malownicze tereny o urokliwych sceneriach, które przyciągają nie tylko turystów, ale też rzeszę artystów, którzy w tych górach często znajdują swój drugi dom.

Głębokie i strome doliny są typowe także dla rzek Gór Orlickich. Dzika Orlica, Zdobnice, Řička, Bělá, Kněžná, Olešenka i Zlatý potok zaburzają stromymi zboczami dolin oble grzbiety denudacyjne, kształtując w ten sposób charakterystyczny krajobraz.



Kaskady na rzece Bělá koło miejscowości Deštné

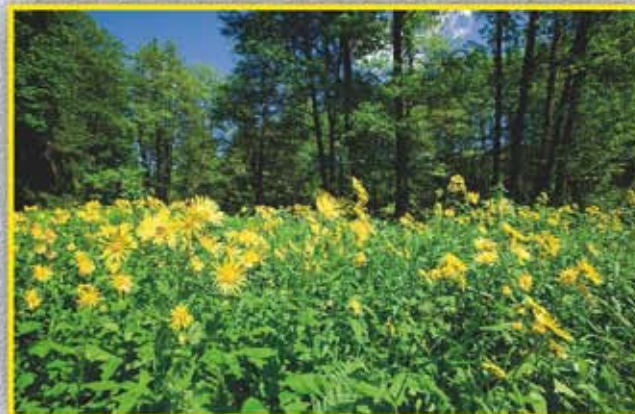
Pomimo stosunkowo niskich wysokości nad poziomem morza i niezbyt odżywczego podłoża mineralnego Góry Orlickie mają dość bogatą roślinność, liczącą niemal tysiąc gatunków. Wśród nich wyróżnia się wiele górskich typów, często zaskakująco licznie występujących. Rzadkie gatunki roślin sięgają tu granicy swojego rozprzestrzenienia, przykładowo północną granicę ogólnoświatowego rozprzestrzenienia ma tu omiegl górsk i marchwica pospolita. Na mikroterenach rośnie goryczka czeska. Jedynym endemitem Masywu Czeskiego, tzn. rośliną rosnącą tylko na tym



Torfowisko wysokie Jeleni lázeň



Łąki storczykowe koło Trčkova



Omiegl górsk koło Neratova

terenie, jest tojad mocny, ale w rezerwacie przyrody Bukačka znaleźliśmy także tojadą dzióbatego.

Dzika Orlica w rejonie Ziemskiej Bramy





Rezerwat Bukačka pod biłą pierzyną

Rezerwat przyrody Bukačka to jeden z najważniejszych obszarów w całej subprowincji. O jego znaczeniu świadczy także występowanie 61 gatunków kregowców. Jest najważniejszym małopowierzchniowym obszarem chronionym w Górach Orlickich. Leży około 1 kilometra na północny zachód od schroniska Masarykova chata na Szerlichu na wysokości 910-1025 m n.p.m., na głównym grzbiecie na terenie gminy Sedloňov. Został ustanowiony w 1954 roku na powierzchni 50,72 hektara. Rezerwat tworzy resztką skarłowaciałej puszczy bukowej z pojawiającymi się: świerkiem, klonem jaworem i jarzabem. Ze względu na warunki klimatyczne dwustuletnie buki mają tu zaledwie około 15 metrów; tylko dzięki ich poskręcanym pniom, nienadającym się do wykorzystania przemysłowego, drzewostan się uchował w czasie wycięcia lasów Gór Orlickich w minionych stuleciach.



Mokradla w Bukačce

Pierwotny las bukowy w Bukačce



Cenną częścią rezerwatu jest także łąka torfowiskowa, której podłoże zbudowane jest z gnejsów fyllitowych. Na dwie niemal jednakowe części dzieli ją Szlak im. Jiraska (Jiráskova cesta). Ta wilgotna łąka na glebach bielcowych jest tak zwaną „prałąką” – oznacza to, że teren ten był niezalesiony, zanim wykarczowano całe pogórze.

Ze względu na bogactwo gatunków rezerwat Bukačka określany jest mianem „ogrodu botanicznego Gór Orlickich”.

Łąki na terenie Bukački są ogrodem botanicznym Gór Orlickich

Zidentyfikowano tu łącznie 310 gatunków roślin wyższych, z tego 23 objęte ochroną, często występujące w tym jednym miejscu na całym pogórze. Rośnie tu przykładowo gołek białawy, śnieżyca wiosenna, tojad pstry, tojad mocny, amlika górską, kukulka szerokolistna, stoplamek liściasty, tustosz pospolity, storzan bezlistny, przytulia sudecka i zagrożona wyginięciem roślizka okrągłolistna. Ciekawy jest grzyb mitrówecka błotna, rosnący na świerku rzadki czyreń brązowózłoty i in.

Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest Wielka Desztina 1115 m n.p.m. Swoje źródło ma tu lub przepływa tędy: Zdobnice, Bělá, Kněžná, Bystrzyca Dusznicka, na podgórzu Gór Bys-trzyckich Džilka Orlica

Co warto zobaczyć: Rezerwat Przyrody Prales Bukačka (puszcza)

**Kaplicę Kunštátská
wieżę widokową na wzniesieniu
Anenský vrch**

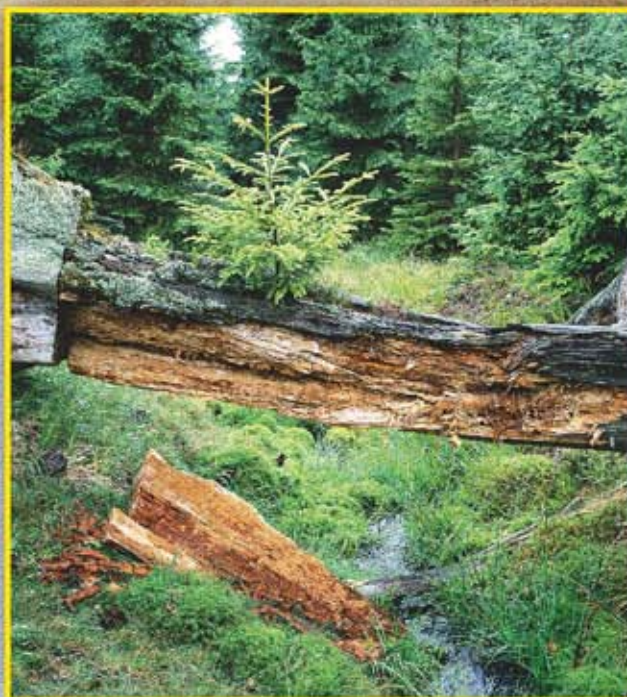
**Zlemską Bramę – wąwóz Džikiej Orlicy
wierzchołek Bradlo na Suchym vrchu
torfowisko koło Zleleńca**



Góry Bystrzyckie od strony Bystrzycy Kłodzkiej

W wyniku przełamania się dawnej kry powstały także siostrzane **Góry Bystrzyckie**. Od Gór Orlickich oddziela je podłużna kotlina Dzikiej Orlicy. Przez Bruzdę Orlicko-zahorską przepływa Dzika Orlica, która od Trčkova po Bramę Ziemską tworzy granicę państwową o długości 29 kilometrów. Jej źródłisko leży na terenie rezerwatu Torfowisko pod Zieleńcem, który jest interesujący przede wszystkim ze względu na swoją roślinność. Po początkowo stosunkowo spokojnym cieku Dzika Orlica burzliwie przecina grzbiet górski, wpływając w głąb kraju w miejscu noszącym nazwę Ziemska Brama. Tworzy tu głęboki wąwóz z obnażonymi gnejsowymi skaliskami, dochodzącymi do 40 metrów wysokości. Spowalnia potem w dolnym zbiorniku Pastviny.

Góry Bystrzyckie są nie tylko niższe, ale i mniejsze od Gór Orlickich. Nazwy ich najwyższych szczytów pachną wiosną i latem – Sasanka (965 m n.p.m.) i Jagodna (977 m n.p.m.).



Źródło Dzikiej Orlicy

Torfowisko pod Zieleńcem



Doliną Orlicy do zbiegu z Łabą



Obszar Chronionego Krajobrazu Jeřáb w zachodzącym słońcu

Rzeka Cicha Orlica jest południowym ramieniem rzeki Orlicy. Ze swoją „siostrą”, wspomnianą już Dziką Orlicą, łączy się koło Týniště nad Orlicí. Wyływa ze zbocza Jeřábu w pobliżu miasta Králíky na wysokość 760 m n.p.m. Przepływa przez Kotlinę Kłodzką i między Lichkovem i Těchonínem przecina obniżony grzbiet Gór Orlickich, umownie oddzielając pogórze Bukovohorská hornatina z Suchym vrchem od głównego grzbietu. W górnym biegu



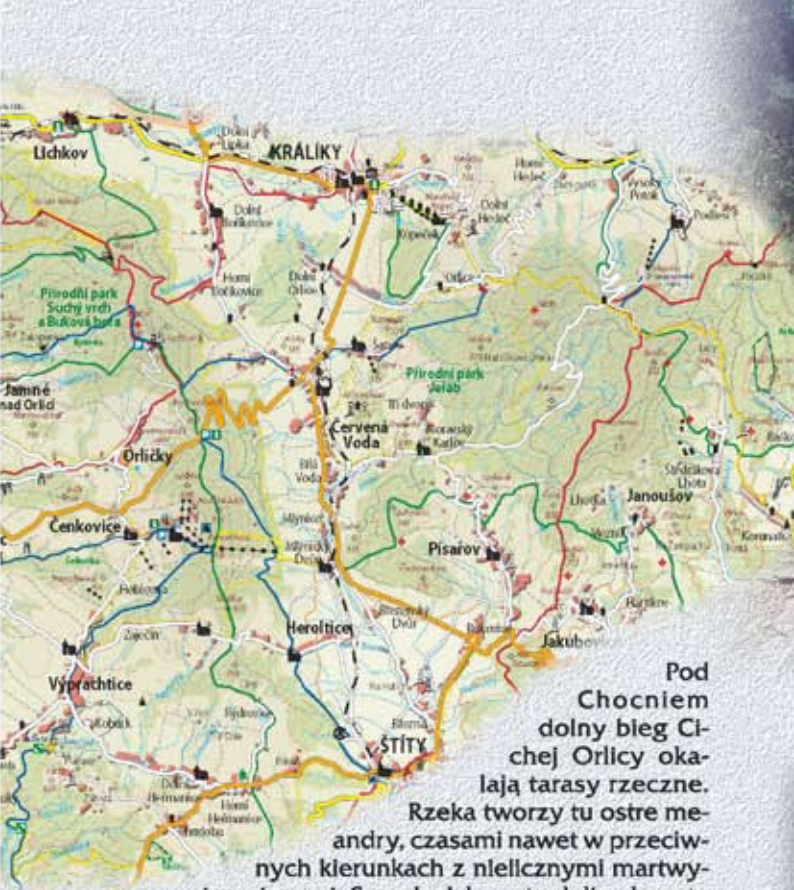
Cicha Orlica koło Mladkova



ma charakter górskiego strumyka z pierzejami i płynie z dużym nachyleniem w kierunku Jablonného nad Orlicí, malowniczego miasteczka z zachowanymi drewnianymi miejskimi domami z XVIII wieku, przy zbiegu Cichej Orlicy i Orličského Potoku. Pod Jablonným nurt rzeki staje się łagodniejszy, rzeka płynie przez tereny podgórskie o mniejszym nachyleniu, Letohrad z miejską strefą zabytkową, miła ruiny zamku Lanšperk z XIII wieku, płynie przez Ústí nad Orlicí, miasto na wzniesieniu nad jej zbiegiem z Třebovką. W dolinie płynie łąkami, przeważnie w starorzeczu bez istotniejszych ingerencji technicznych. Bieg rzeki powoli się uspokaja - stąd też jej nazwa. W niektórych źródłach historycznych wymieniana jest jako Choceańska. Wokół całego biegu rzeki rozpościerają się raczej małe i wąskie łąki, a jednym z najpiękniejszych jest odcinek Ústí nad Orlicí - Choceaň. Pod zamkiem Lanšperk, a w szczególności pod Ústím nad Orlicí, tworzy głęboką dolinę, kilkakrotnie zmienia kierunek i zagłębia się aż do gnejsowego i granitowego podłoża. W tym miejscu ma już około 10 metrów szerokości, wije się długimi (wyjątkowo łagodnymi) zakrętami, porośniętymi niezbyt gęstym drzewostanem. Wyrazisty meander z największymi marglowymi formami skalnymi tworzy w Pelinach koło Chocnia.



Hradiska, łąki zalewowe w dolinie Orličského Potoku koło miejscowości Jablonné nad Orlicí



Pod
Chocniem
dolny bieg Ci-
chej Orlicy oka-
lają tarasy rzeczne.

Rzeka tworzy tu ostre meandry, czasami nawet w przeciwnych klerunkach z nlelcznymi martwymi ramionami. Szeroka łąkowata dolina bogata jest w zarośla i lasy sosnowe.

Ważne dopływy na górnym biegu są z lewej strony od stoków Bukovohorskiej hornatiny, jednak największym dopływem jest Třebovka w Ústí nad Orlicí, dalej także z lewej strony Řetovský potok.

Cicha Orlica zasługuje na uwagę, szacunek i podziw zarówno rowerzystów i wędkarzy, jak i wodniaków i wszystkich tych, którzy kochają spokojną naturę.

Czy wlecie, że...

Cicha Orlica ma swoje źródło na wysokości	760 m n.p.m.
Z Dziką Orlicą łączy się na wysokości	247 m n.p.m.
zbieg z Łabą na wysokości	227 m n.p.m.
długość Cichej Orlicy	107,5 km
długość Dzikiej Orlicy	99,3 km
długość połączonej Orlicy	32,7 km



Pelliny, kwitnące smagliczki na skałach nad Cichą Orlicą



Bogate występowanie śnieżyczki na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Orlice koło Kostelca nad Orlicí

Naturalne lustro na ślepych ramieniu meandrującej Cichej Orlicy

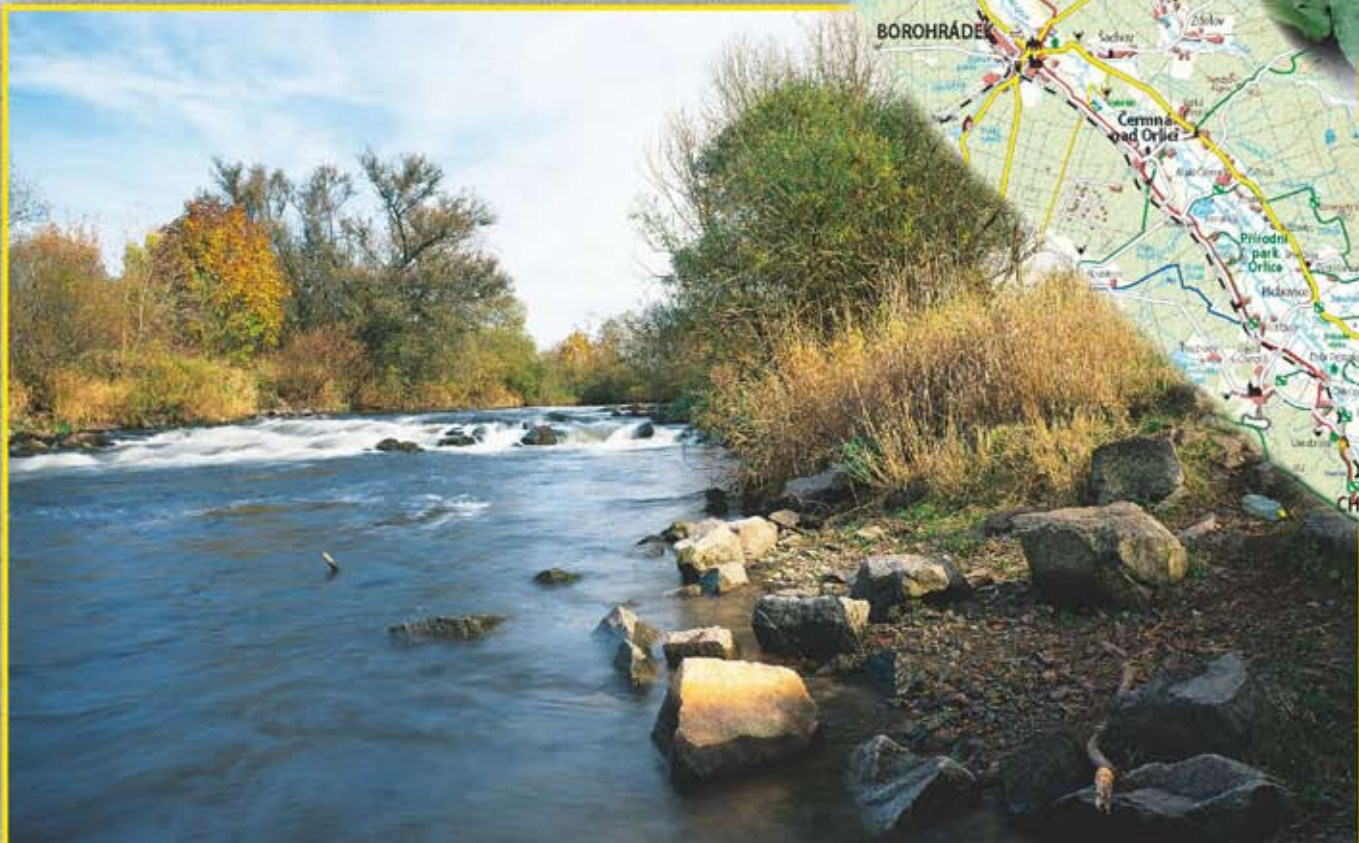




Zbieg Dzikiej i Cichej Orlicy

Połączona Orlica

Po połączeniu Dzikiej i Cichej Orlicy koło Týniště nad Orlicí na wysokości 247 m n.p.m. powstaje spokojna romantyczna Orlica. Płyje licznymi meandrami z naturalnymi zaroślami brzegowymi. Ślepe ramiona są bogate w autochtoniczną roślinność. Podczas wiosennych roztopów i po ulewnych deszczach rozlewa się na szerokość aż 2 kilometrów (przeważnie na łąki). Do Łaby Orlica wpływa w Hradcu Králové na wysokości 227 m n.p.m. po pokonaniu 35 kilometrów z Týniště nad Orlicí.



Pterzeje na Orlicy koło miejscowości Běleč

Oba ciek, Cicha i Dzika Orlica, są obszarami o znaczeniu wspólnotowym. W celu bezpośredniej ochrony w 1996 roku ustanowiono Obszar Chronionego Krajobrazu Orlice (Přírodní park Orlice). OChK utworzono wzdłuż liczącego łącznie około 200 kilometrów biegu rzek. Rozległy obszar o powierzchni powyżej jedenastu tysięcy hektarów obejmuje dolinne tereny zalewowe obu Orlic, poza źródłiskowym terenem górnych biegów, a po zbiegu przy Týniště nad Orlicí – także tereny zalewowe połączonej Orlicy. Na Cichej Orlicy OChK zaczyna się przy miejscowości Mladkov, na Dzikiej Orlicy pod Zlemską Bramą na granicy Parku Krajobrazowego Góry Orlickie (CHKO Orlické hory). Kończy się na terenie miasta Hradec Králové, w miejscu, gdzie przez Orlicę przerzucono most, po którym prowadzi śródmiejska obwodnica drogową. Ustanowienie obszaru chronionego krajobrazu ma na celu ochronę zachowanych ekosystemów rzecznych i tarasów zalewowych oraz ogólnych cech krajobrazowych otoczenia rzeki. Cicha, Dzika i połączona Orlica należą do niewielu czeskich rzek, które nie zostały w dolnym biegu na długich odcinkach uregulowane, mają naturalny i wciąż zmieniający się charakter. Znajdują się tu liczne meandry, ślepe ramiona, nanosy i obnażone brzozy. W środkowym biegu obie Orlice są rzekami typowo podgóorskimi. Bieg Cichej Orlicy jest obszarem o znaczeniu wspólnotowym ze względu na stosunkowo liczne występowanie minoga strumieniowego.



Zbieg Orlicy z Łabą w Hradcu Králové

Widok ponad lustrem Długiego Stawu (Dlouhý rybník)

Stawy Lanszkrounskie

Obszar Chronionego Krajobrazu „Stawy Lanszkrounskie” (Přírodní park „Lanškrounské rybníky”) został ustanowiony w 1990 roku. Znajduje się na zachód od Lanškrouna, w rejonie zespołu stawów na Ostrovskim Potoku, i zajmuje powierzchnię 243 hektarów. Tworzą go stawy Olšový, Pšeničkův, Slunečný i Pločkův z okolicznymi leśnymi drzewostanami. Obszar chronionego krajobrazu sąsiaduje z podmiejskimi terenami rekreacyjnymi wokół stawu Dlouhý.

Łączna powierzchnia lustra wody Stawów Lanszkrounských wynosi 45 hektarów. Stawy Krátký i Slunečný przeznaczone są do sportowego wędkarstwa. Staw Dlouhý jest naturalnym kąpieliskiem, na którym można żeglować i uprawiać windsurfing. W jego okolicy jest wiele możliwości zakwaterowania i korzystania z innych form rekreacji.

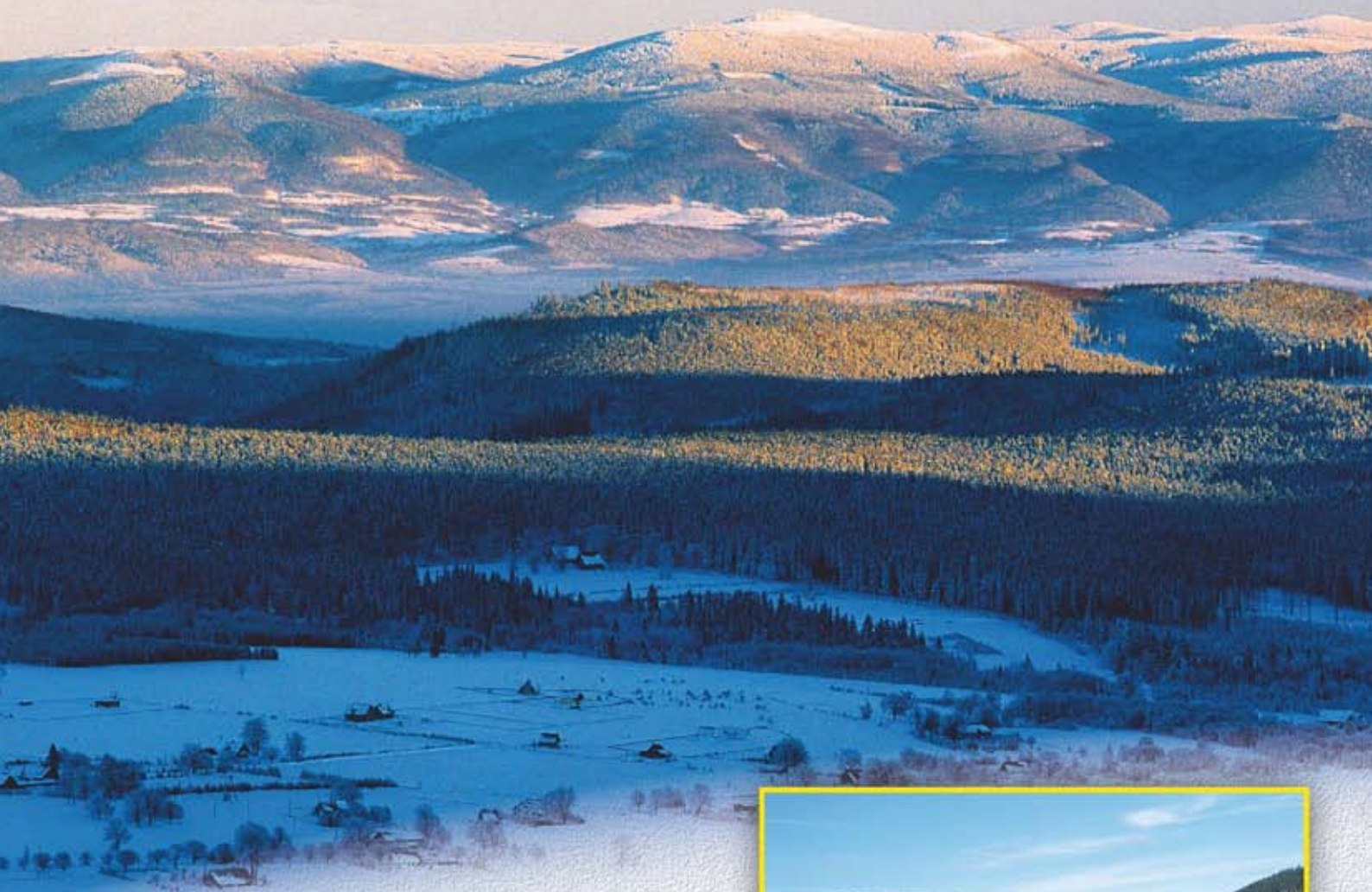
Okolice Stawów Lanszkrounských zostały ustanowione objętym ochroną obszarem spokoju i parkiem przyrodniczym.

Obszar chronionego krajobrazu ma wyjątkowe znaczenie pod względem biologicznym, krajobrazowym i estetycznym. Jest to ważne miejsce gniazdowania ptaków wodnych, zatrzymują się tu też ptaki wędrowne. Spośród gatunków objętych ochroną występuje tu przykładowo bekas kszczyk, bączek zwyczajny, bocian biały i czarny, gągoł krzykliwy, wodnik zwyczajny, rybołów zwyczajny, trzciniak zwyczajny oraz wiele gatunków kaczek. Można także zobaczyć raka szlachetnego, traszkę górską, ropuchę szarą i zieloną, rzekotkę drzewną oraz inne gatunki płazów. Rośnie tu kosaciec żółty, grzybleń północny, kukułka szerokolistna, bobrek trójlistkowy, śnieżyca wiosenna i inne gatunki chronionych roślin.

Przez Obszar Chronionego Krajobrazu „Stawy Lanszkrounskie” prowadzi okólna trasa spacerowa ze ścieżką edukacyjną, na której można się szczególnie zapoznać z ciekawostkami tego obszaru.

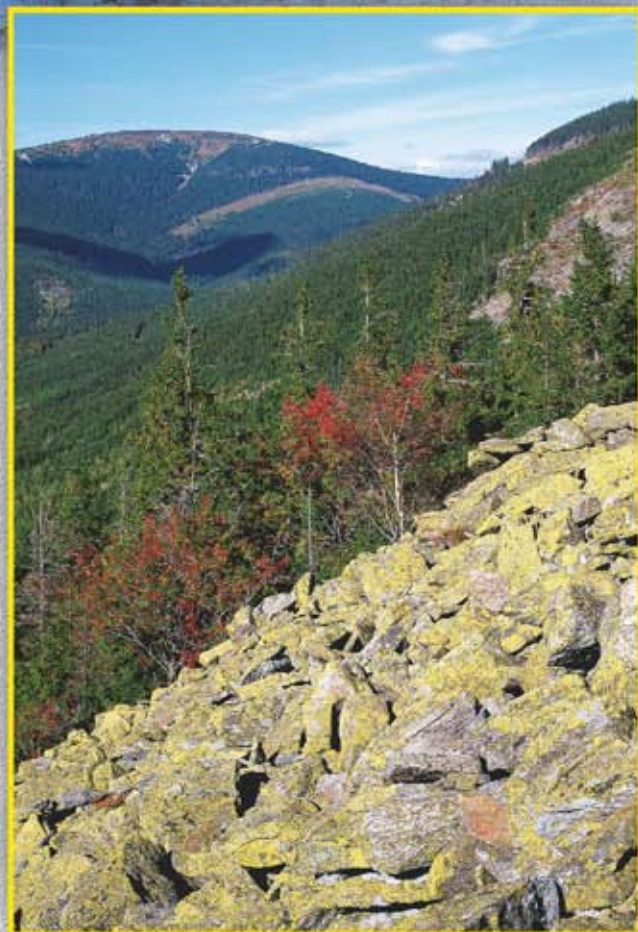


Masyw Śnieżnika

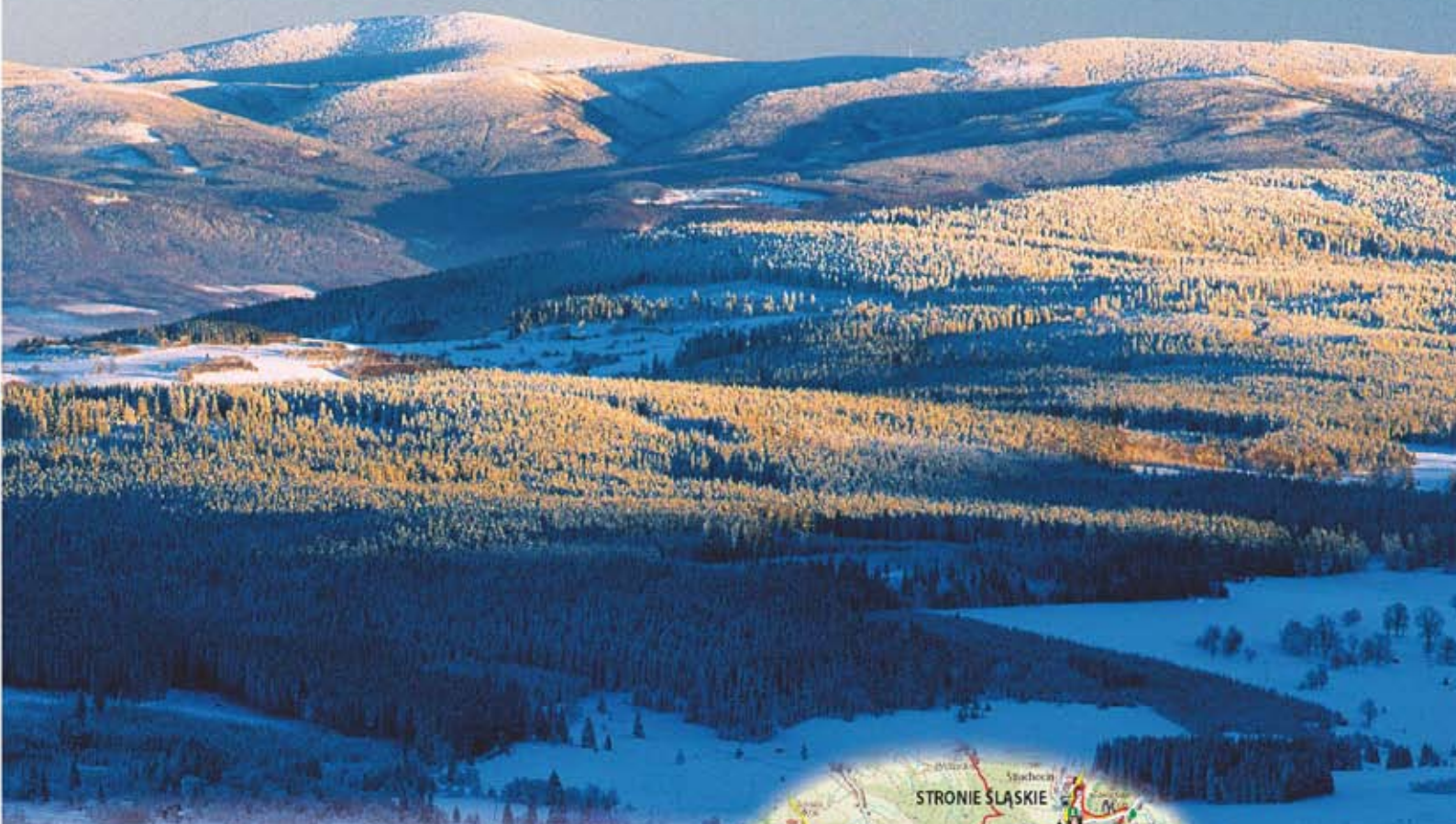


Widok od Małej Desznej przez Góry Bystrzyckie na Masyw Śnieżnika

Patrząc ponad Kotliną Kłodzką, można dostrzec **Masyw Śnieżnika** (1424 m n.p.m. – polskie mapy podają 1425 metrów), w Czechach nazywany Králický Sněžník. Jest to trzeci najwyższy masyw górski w Czechach. Leży na pograniczu Czech, Moraw i ziemi kłodzkiej. Z najwyższego szczytu rozciągają się niepowtarzalne widoki: na Wysoki Jesionik, Góry Orlickie po stronie czeskiej i Kotlinę Kłodzką w Polsce. Przez szczyt biegnie polsko-czeska granica, a około 400 metrów na południowy wschód od rzeźby słonia znajduje się znak graniczny. Rzeźba słonia, zlokalizowana niedaleko fundamentów dawnego schroniska Liechtensteina, jest współczesnym symbolem Śnieżnika. Przez cenne przyrodniczo tereny wytyczono ścieżki edukacyjne prowadzące z Dolnej Morawy i Stříbrnic aż na szczyt Śnieżnika. W jego masywie na wysokości 1380 m n.p.m. swoje źródło ma rzeka Morawa. W 1990 roku ustanowiono tu na powierzchni 1694 hektarów rezerwat przyrody, usytuowany w centralnej i szczytowej części pogórza o tej samej nazwie na wysokości 820-1424 m n.p.m. W ramach rezerwatu ochroną objęte są naturalne i zbliżone do naturalnych zbiorowiska związane z podłożem geologicznym i ukształtowaniem górskiego masywu. Występują tu zbiorowiska subalpejskie szczytowych gołoborzy, w szczytowych partiach pod górną granicą lasu zachowały się fragmenty autochtonicznych drzewostanów z lokalnym ekotypem świerka oraz torfowisko wysokie.



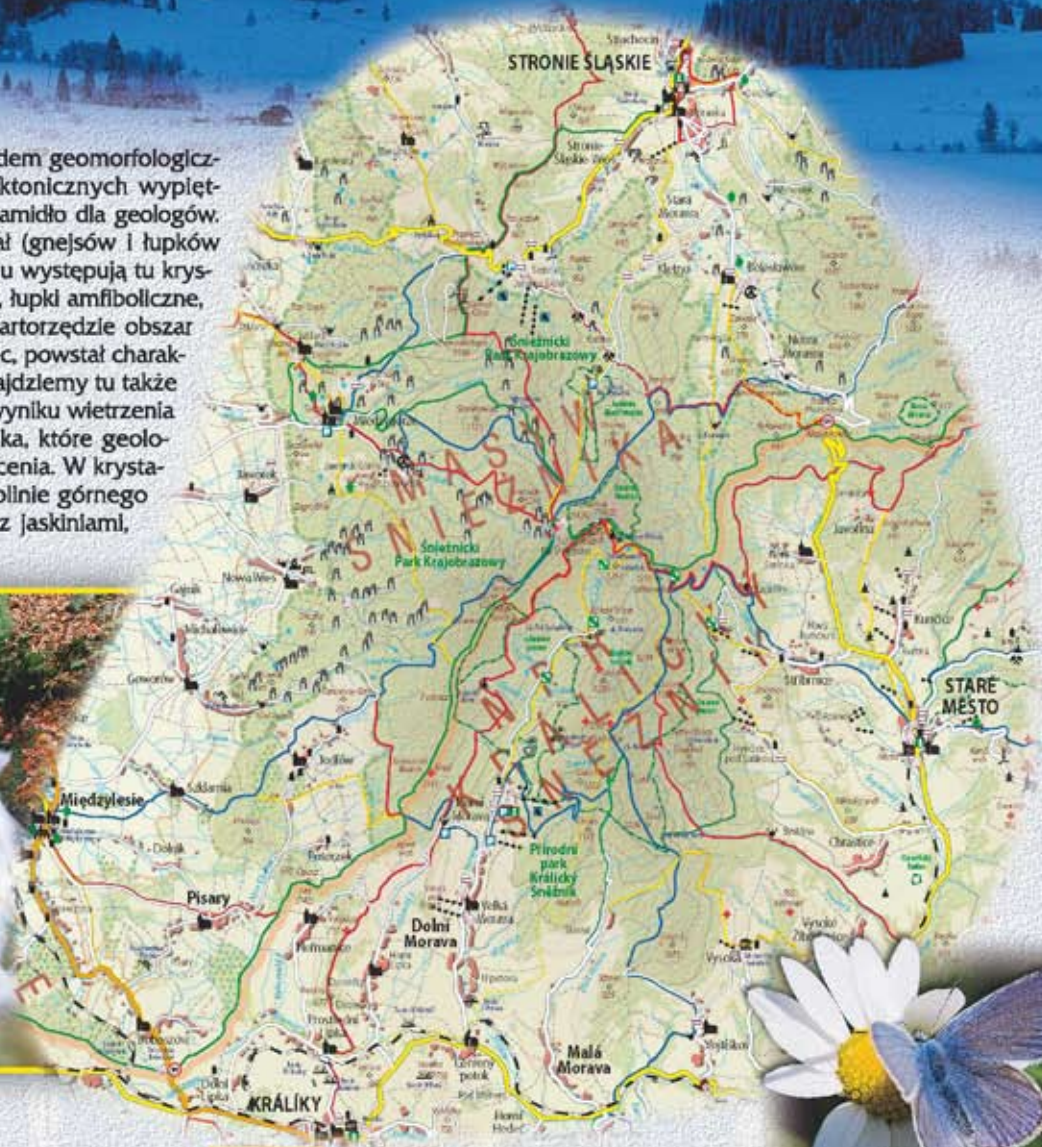
Kamienne morze na zboczach ośrodka narciarskiego Velká Morava ze szczytem Śnieżnika



Obszar jest ciekawy także pod względem geomorfologicznym. Pogórze powstałe w wyniku tektonicznych wypiężeń w młodszym kenozoiku to istne mamidło dla geologów. Zbudowane jest z przeobrażonych skał (gnejsów i łupków metamorficznych), w mniejszym stopniu występują tu krystaliczne wapienie i dolomity, amfibolity, łupki amfiboliczne, kwarcyty oraz łupki kwarcowe. W czwartorzędzie obszar ten ukształtowany został przez lodowiec, powstał charakterystyczny amfiteatr rzeki Morawy, znajdziemy tu także ciekawe formy skalne uformowane w wyniku wietrzenia mrozowego, kamienne morza i zjawiska, które geologom „opowiadają” o czasach zlodowacenia. W krystalicznych wapieniach i dolomitach w dolinie górnego biegu Morawy powstał ciekawy kras z jaskiniami, ponorami i bijącymi źródłami.



Pierzeje potoku Prudký spływającego od Sušiny





Dzwonek brodaty

Na obszarze chronionym występują niektóre rzadkie gatunki roślin, przykładowo tojad mocny, omleg górski, owsica spłaszczona, dzwonek brodaty. Z rzadszych gatunków grzybów rośnie tu okratek australijski i gołąbek quelata. Na terenie rezerwatu żyją też zwierzęta objęte ochroną, przykładowo smużka leśna, jarząbek zwyczajny i świergotek górski.

Torfowe jeziora pod Małym Śnieżnikiem

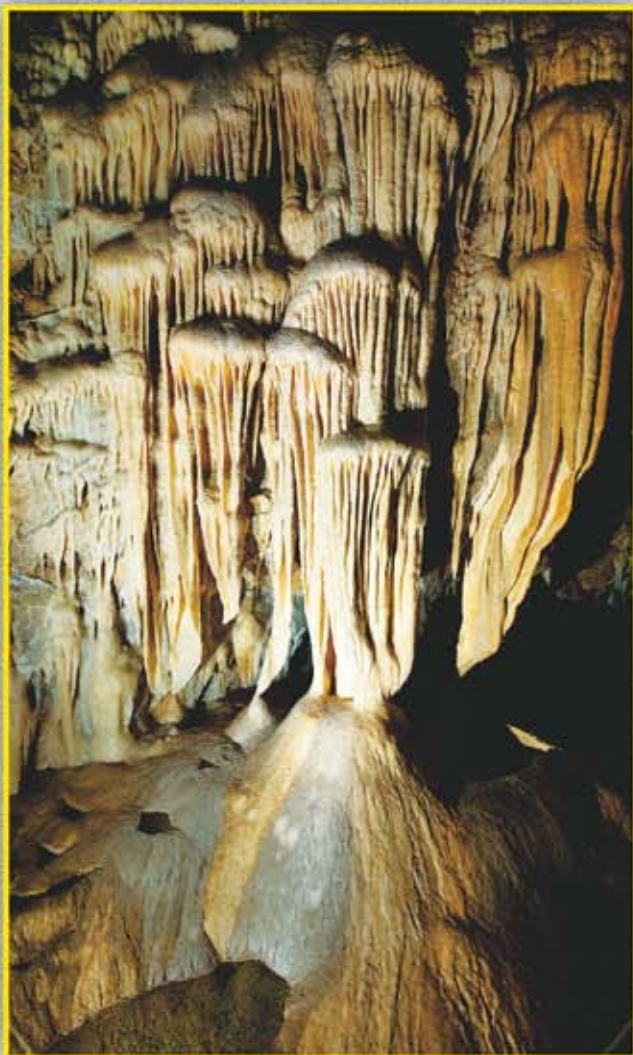


Poranne mgły nad potokiem Červený



Wodospad Wilczki koło Mędzygórz

Po stronie polskiej ustanowiono rozległy Śnieżnicki Park Krajobrazowy, obejmujący Masyw Śnieżnika, Góry Złote i Góry Białskie. W Górach Białskich znajdują się dwa cenne rezerваты przyrody, Nowa Morawa i Puszcza Śnieżnej Białki. Cały obszar jest wyjątkowy pod względem nie naruszonej przyrody, występowania autochtonicznych drzewostanów oraz fantazyjnego ukształtowania terenu. Pod względem wysokości nad poziomem morza i dekoracji naciekowych wyjątkowa jest także Jaskinia Niedźwiedzia z przepięknym zespołem miniaturowych jezior.



Szata naciekowa Jaskini Niedźwiedziej

Jaskinia Niedźwiedzia z małym jeziorkiem



Kamienne morze na stokach Trójmorskiego Wierchu

Najważniejszy w skali europejskiej jest jednak Trójmorski Wierch (1143 m n.p.m.) na granicy z Czechami. Jego nazwa dokładnie określa jego znaczenie. Woda z jego szczytu odpływa do trzech mórz - Czarnego, Północnego i Bałtyckiego. W czasie deszczu nieraz tylko kilka centymetrów decyduje o tym, do którego morza woda popłynie. Często Masyw Śnieżnika nazywany jest górnolotnie „Strzeżą Europy”. Drugie takie miejsce znaleźlibyśmy dopiero w południowo-wschodniej Szwajcarii na szczycie masywu Bernina (4049 m n.p.m.)

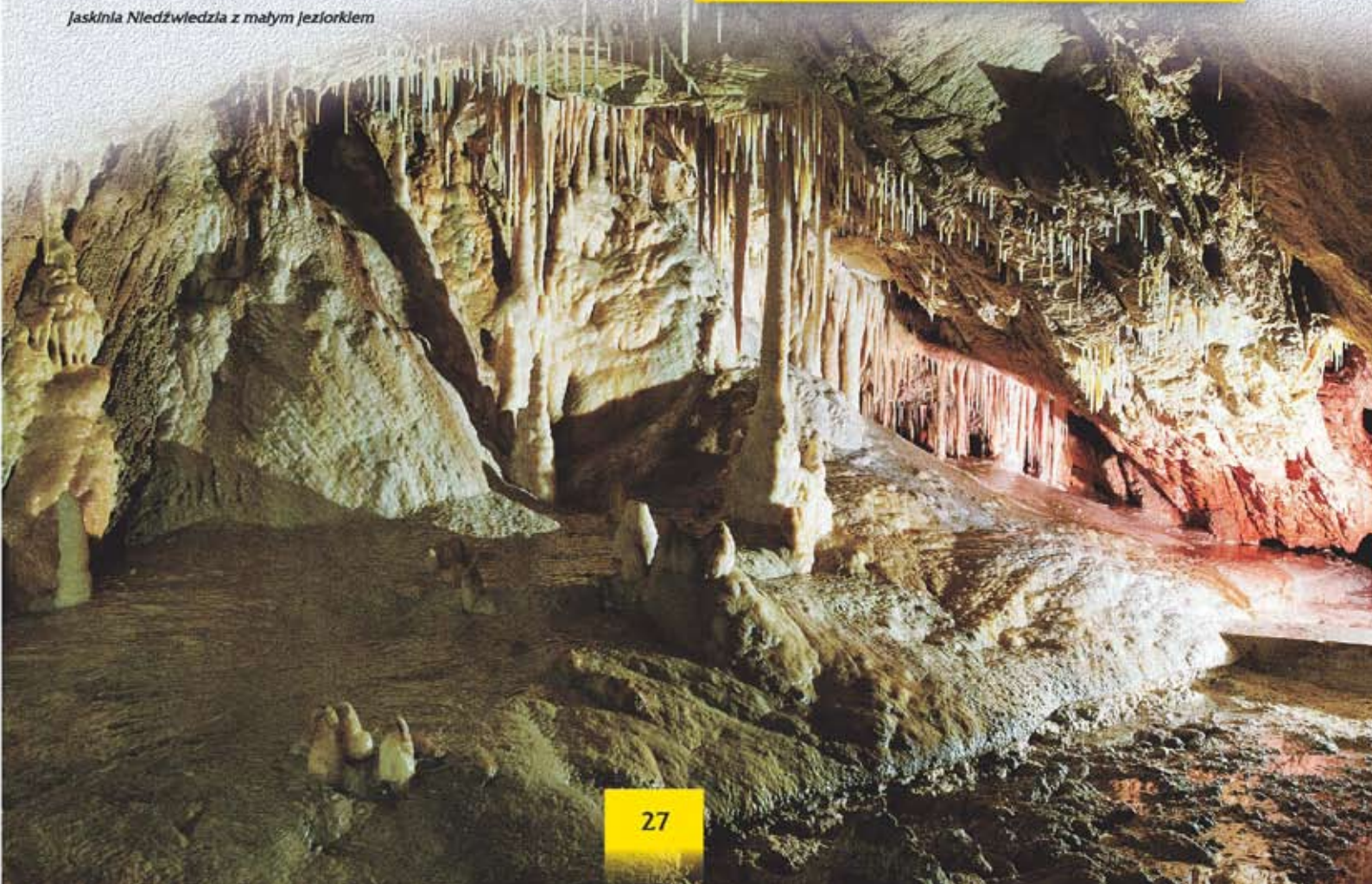
Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest: Śnieżnik 1424 m n.p.m.
Swoje źródło ma tu lub przepływa tędy: Morawa

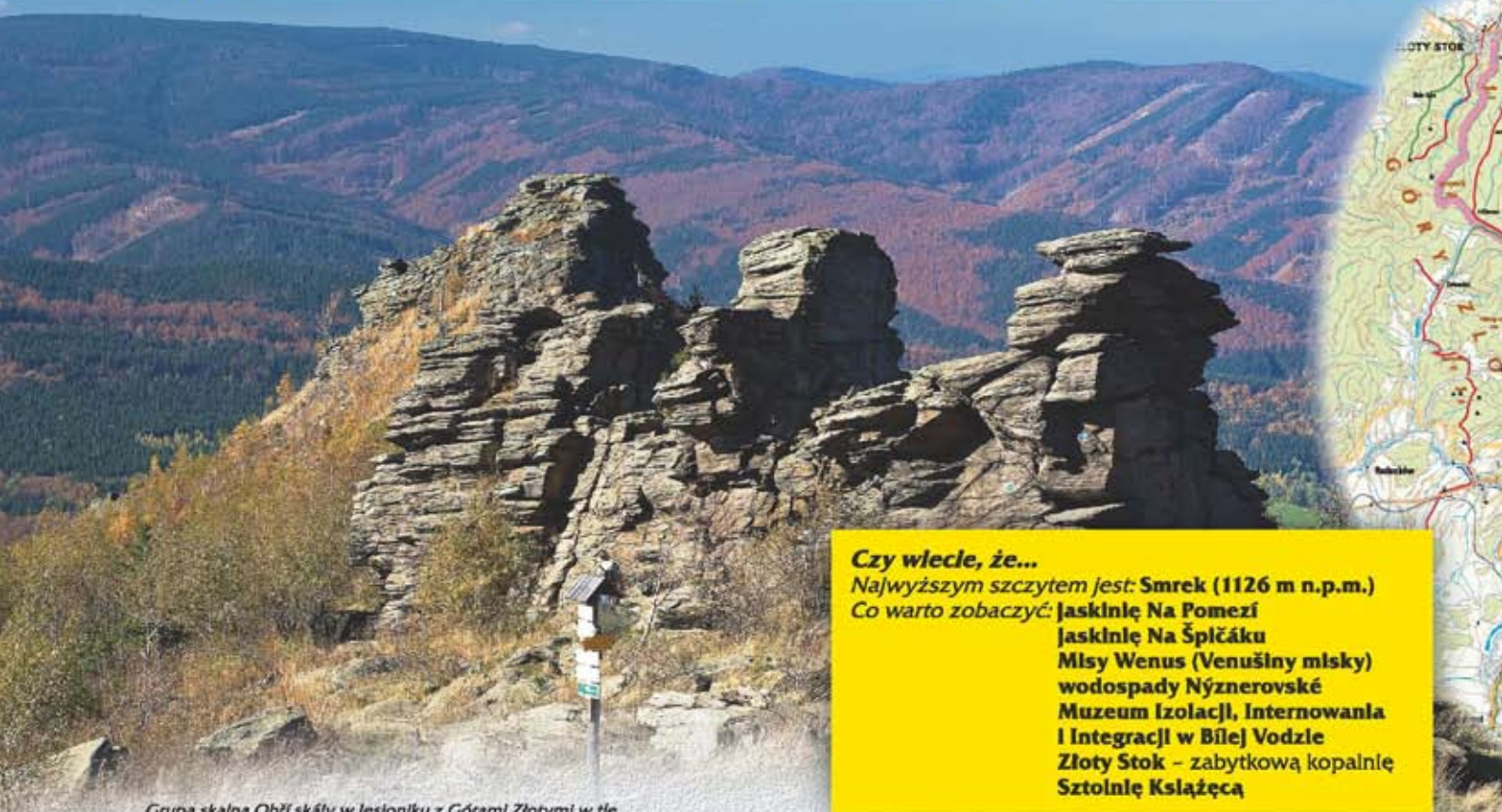
Co warto zobaczyć: wleżę widokową na Trójmorskim Wierchu

wleżę widokową na wzniesieniu Val pod Králikami
źródło Morawy

Jaskinię Niedźwiedzia, wodospad Wilczki



Rychlebské hory, Góry Złote, Wysoki Jesionik



Grupa skalna Obří skály w Jesioniku z Górami Złotymi w tle

Góry Złote

Na północno-wschodnich obrzeżach sudeckiego pasma górskiego, które kształtuje polsko-czeską granicę, znajduje się jedna z najmniej znanych i najbardziej opustoszałych jego części, **Góry Złote**. Po stronie czeskiej - nazywane **Rychlebské hory** - leżą na cyplu Javornický výběžek, na północny zachód od miasta Jeseník. Graniczny masyw rozciąga się między miejscowościami Bílá Voda na samym końcu cypla i Ostružná. Przeciętna wysokość tych gór wynosi około 645 m n.p.m. Po stronie czeskiej masyw zajmuje powierzchnię 276 km². Czeska nazwa gór pochodzi od dawnej nazwy polskiego miasta Złoty Stok, po niemiecku *Reichenstein*, i stąd czeskie *Rychleby*.

Najwyższym szczytem jest Smrek (1126 m n.p.m.) wznoszący się w południowej części pogórza w pobliżu Przełęczy Ramzowskiej (Ramzovské sedlo). Wysokość między 900 a 1000 m n.p.m. osiąga 16 wierzchołków, a 15 ma nawet powyżej 1000 m /przeważnie na grzbiecie między Smrekiem a przełęczą Ploszczyna (Kladské sedlo)/.

Dzięki bogatej przeszłości geologicznej w Rychlebach można znaleźć wiele ciekawych skał i minerałów. Z pewnością warto zwiedzić jaskinię Na Pomezí z różnorodnymi naciekami powstałymi w śnieżnoblątych wapniach lub pobliską jaskinię szczelinową Na Špičáku w pobliżu granicy z Górami Opawskimi (Zlatohorská vrchovina), której szata naciekowa została jednak zniszczona nie tylko przez człowieka, ale przede wszystkim przez napływowe wody topniejącego lodowca kontynentalnego pod koniec ostatniej epoki lodowcowej.

Po polskiej stronie polecamy zwiedzenie źródlika rzeki Biała, gdzie znajduje się rezerwat Puszcza Śnieżnej Białki.

Rezerwat przyrody Nýznerovské vodopády, inaczej **Vodopády Stříbrného potoka**, (ustanowiony w 1968 roku) to kaskadowy zespół wodospadów w dzikim kanionowym

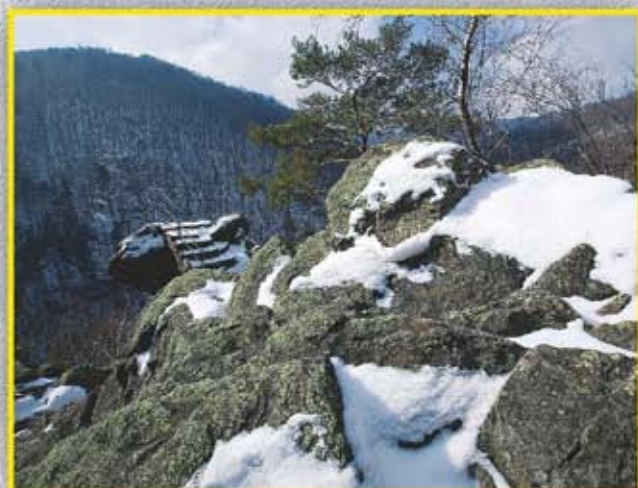
Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest Smrek (1126 m n.p.m.)

Co warto zobaczyć: **Jaskinię Na Pomezí**
Jaskinię Na Špičáku
Mlisy Wenus (Venušiny mlisy)
wodospady Nýznerovské
Muzeum Izolacj, Internowania
i Integracj w Bílej Vodzie
Złoty Stok - zabytkową kopalnię
Sztolnię Książęca

wąwozie Srebrnego Potoku (Stříbrný potok) nad dopływem Bučínského Potoku przy osadzie Nýznerov. Wąwóz, łączący około 110 metrów długości, ma wiele progów skalnych tworzących kilka wodospadów i kaskad o łącznej różnicy wysokości 14 metrów. Najwyższy wodospad ma około 3 metrów wysokości. Stříbrný potok w swoim korycie wymył także liczne mlisy skalne, kotły i gigantyczne garnce.

Na pogórzu **Žulovská pahorkatina** na szczycie Smolný (404 m n.p.m.) rozciąga się miasto skalne o nazwie Mlisy Wenus (Venušiny mlisy). Dzięki kulistym spękaniom ciosowym granitu można tu zobaczyć ciekawe formy skalne (miski, siedziska, wnęki), dla których warto wejść na szczyt. Chociaż to efekt działania wody i wiatru, w przeszłości przypisywano im mityczne znaczenie. Na stromych ścianach zachwycają interesujące pionowe formy skalne, tzw. żłobki krasowe.



Czarcla Ambona (Čertova kazatelna) po czeskiej stronie Gór Złotych

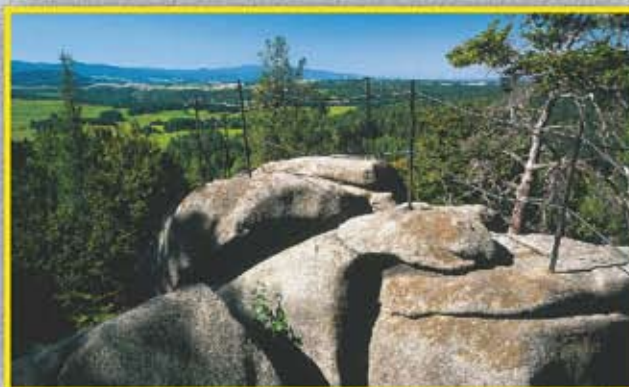
Wysoki Jesionik

Najbardziej na wschód wysuniętą granicę Euroregionu Glacensis tworzy wyraźny mur górski Wysokiego Jesionika, rozczłonkowanego pogórza o średniej wysokości 1350 m n.p.m. Centralne i najpotężniejsze pogórze Wschodnich Sudetów, tzw. „Strzecha Moraw”, jest po Karkonoszach drugim najwyższym masywem górskim w Republice Czeskiej. Jego najwyższy szczyt to Pradziad (1491 m n.p.m.), płata co do wielkości góra w Czechach. Kolejnymi ważnymi szczytami są Keprník (1423 m n.p.m.),

Vysoká Hole (1464 m n.p.m.) i Mravenečník (1343 m n.p.m.). Wysoki Jesionik ma łącznie 56 tysięczników i jest drugim w kolejności po Szumawie pod względem ich liczby w Czechach.

Masyw dzieli się na trzy samodzielne jednostki. To pogórze Pradědská hornatina – najwyższa część Jesionika, rozciągająca się między przełęczą Skřítek a Przełęczą Czerwonogórską (Červenohorské sedlo), Keprnická hornatina – część między przełęczami Czerwonogórską a Ramzowską, oraz Medvěďská hornatina, która stanowi północno-wschodnią część Wysokiego Jesionika.

Geologiczna budowa jednostki jest bardzo bogata, chociaż przeważają gnejsy, amfibolity oraz przeobrażone skały dewońskie. Powstała w wyniku stopniowego nałożenia się kilku kier ze zwietrzalymi resztkami skał w najwyższych partiach. Wysoki Jesionik jest objęty w całości ochroną



Miski Venus na pogórze Žulovská pahorkatina

w ramach Parku Krajobrazowego Jesionik (CHKO Jeseníky). Znajduje się tu także wiele obszarów chronionych, w szczególności w wyższych partiach. Do najcenniejszych należy z pewnością Wielka Kotlina (Velká kotlina) z pozostałościami roślinności lodowcowej i liczącymi niemal 500 gatunków wyższymi roślinami (najwięcej w Republice Czeskiej).

Rezerwat przyrody Šerák – Keprník

Rezerwat ten liczy 1170 hektarów i jest drugim co do wielkości rezerwatem w ramach Parku Krajobrazowego Jesionik. Obszar obejmuje szczytowe partie pogórza keprnickiego, grzbiety wokół gór Vozka, Keprník oraz wschodnie i północne zbocza Šeráku. To najstarszy rezerwat na Morawach. Starania o zachowanie grzbietowych świerczyn na głównym masywie gór Šerák, Keprník i Vozka podejmowano już na początku XX wieku, gdy w 1904 roku 172 hektary lasu objęto tzw. rezerwatem (puszczą), który miał być wyłączony z jakiegokolwiek działalności człowieka. Szczytowe partie Vozki i częściowo też Keprníka są naturalnym obszarem akumulacji wód opadowych. Znajduje się tu mniejszy mszar, na którym występują cenne i ściśle chronione rośliny.

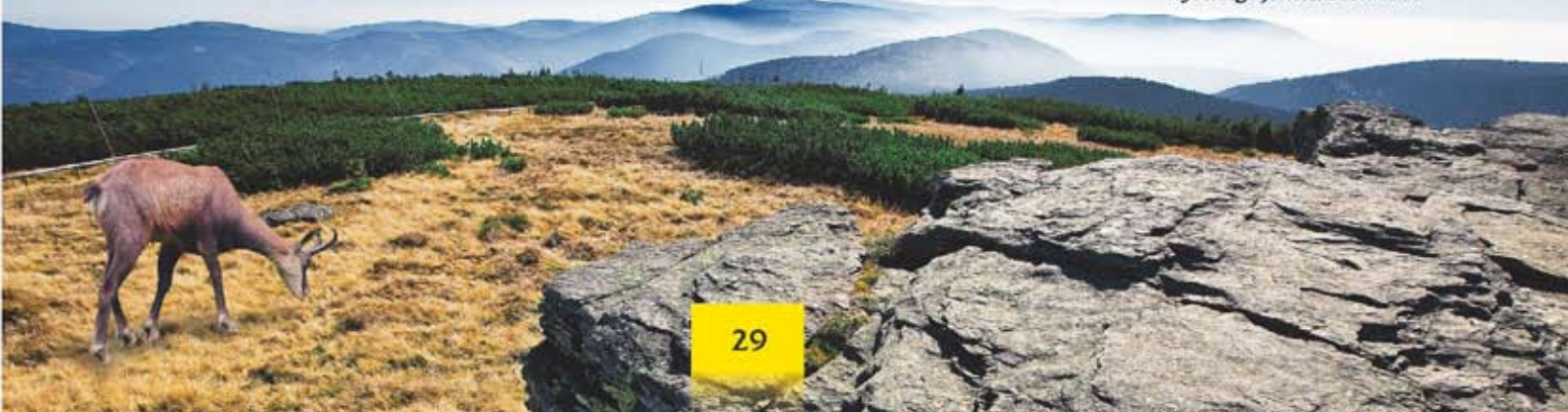
Wodospad Białej Opawy

Biała Opawa (Bílá Opava) po około 2 km od źródła wcią się w głęboki kanion między stokami Pradziada i góry Vysoká Hole. Pierzejami, kaskadami i wodospadami pokonuje odległość mniej więcej 2,5 kilometra i różnicę wysokości około 400 metrów. **Wielki Wodospad** (Velký vodopád), największy spośród wodospadów, ma 7,9 metra wysokości i jest częścią kaskady o łącznej wysokości 16,4 metra i długości 40 metrów.

Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest: **Pradziad (1491 m n.p.m.)**
Swoje źródło ma tu lub przepływa tędy: **Branná, Desná, Bělá, Moravice, Černá, Střední i Bílá Opava**
Co warto zobaczyć: **rezerwat przyrody Šerák – Keprník**
wodospad Białej Opawy
rezerwat przyrody torfowisko Rejvíz
ze ścieżką edukacyjną (Wielkie i Małe Mchowe Jezioro)

Widokowe skalka na szczycie Keprník, na horyzoncie panorama Wysokiego Jesionika i Pradziad



Wysoczyzna Ziębicka (Wzgórza Niemczańsko



Muszkowicki Las Bukowy

W kolejnej części przeniesiemy się z powrotem na terytorium Polski i do geograficznie ciekawych miejsc leżących wzdłuż polsko-czeskiej granicy. Przede wszystkim jest to teren Przedgórze Sudeckiego. Wysokość nad poziomem morza oscyluje najczęściej w granicach 200 - 390 metrów.

Wzgórza Strzelińskie należą do mezoregionu Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, stanowiąc jego większą i wyższą część, natomiast część w pobliżu Niemczy jest niższa, ale za to bogatsza w atrakcje przyrodnicze.

Wzgórza składają się z wielu malowniczych niewysokich wzniesień rozpościerających się między Strzelinem a Ziębicami, około 40 kilometrów na południe od Wrocławia. Choć szczyty mają 180-220 m n.p.m. (kulminacja sięga 393 m n.p.m.), ich stromo opadające zbocza nadają im górski charakter.



Meandrujący w rezerwacie Zameczny Potok

Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest: **Gromnik (393 m n.p.m.)**

Co warto zobaczyć: **Arboretum Wojsławice**
rezerwat przyrody Skałki Stołeckie
Muszkowicki Las Bukowy

Najwyższe szczyty leżą pośrodku grzbietu, który jest rozciągnięty południkowo. Najwyższe wzniesienia to: Gromnik (393 m n.p.m.), Kalinka (386 m n.p.m.) oraz Nowoleska Góra (383 m n.p.m.). Pod względem geologicznym występują tu przede wszystkim skały metamorficzne, łupki, kwarcyty, amfibolity i wapień, poprzecinane żyłami karbońskich i permskich kwaśnych skał magmowych (granitów i granodiorytów). Miejscami pojawiają się także ślady cennych minerałów i kryształów. Na całym terenie można zobaczyć relikty wydobywania lokalnych skał. Są tu kamieniołomy, czasami zalane, tworzące romantyczne jeziora, a także wapienniki.

Warto zwiedzić Arboretum Wojsławice, rezerwat przyrody Skałki Stołeckie oraz las bukowy przy Muszkowicach.

Arboretum Wojsławice

to jeden z najważniejszych ogrodów dendrologicznych na Dolnym Śląsku. Wojsławice leżą niedaleko miasta Niemcza. Arboretum zajmuje powierzchnię ponad 65 hektarów, rośnie tu około 2500 gatunków roślin drzewiastych i 3500 gatunków innych roślin. Ogród znany jest przede wszystkim z bogatej kolekcji różaneczników, liliiowców i bukszpanów. Arboretum Wojsławickie

- Strzelińskie)



Arboretum w Wojsławicach

ma długoletnią tradycję. Już w 1821 roku w tym miejscu założono romantyczny park. Sześćdziesiąt lat później został on przekształcony w ogród różaneczników przez Fritza von Oheimba, który zgromadził tu kilka tysięcy różaneczników w 300 odmianach.

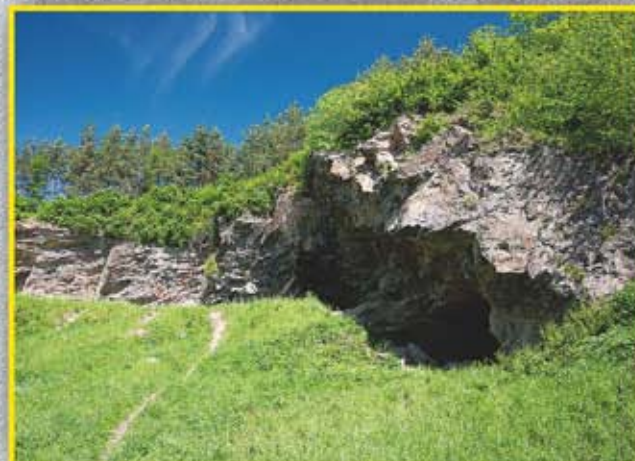
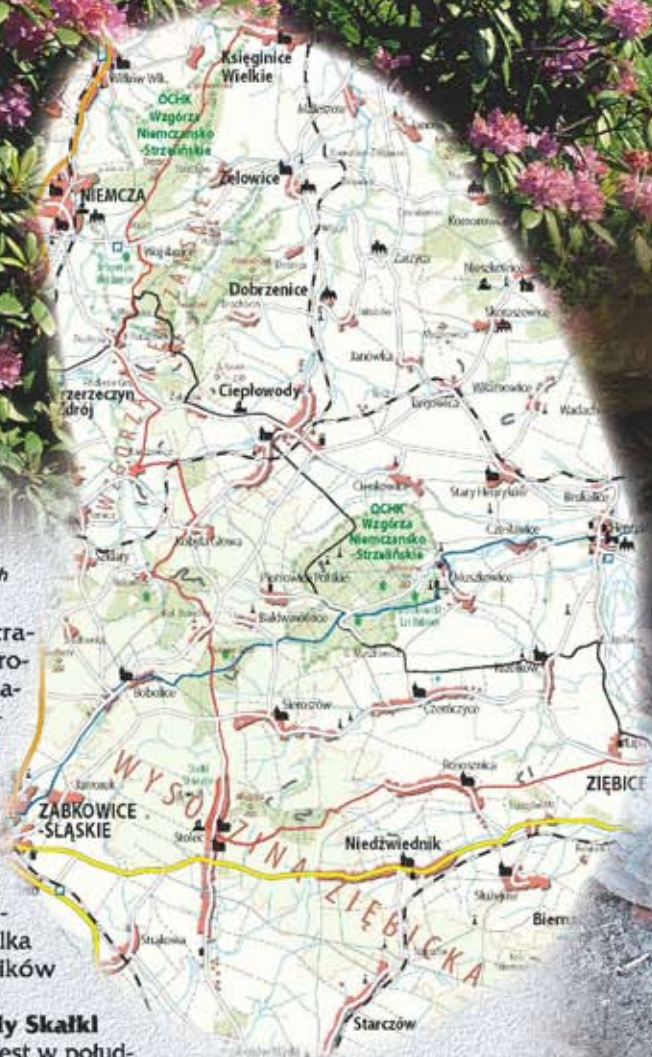
Rezerwat przyrody Skalki

Stoleckie położony jest w południowej części Wzgórz Niemczańskich we wsi Stolec, około 4,5 kilometra na wschód od Zabkowic Śląskich.

W rezerwacie utworzonym w nieczynnym kamieniołomie wapienia, na południowym stoku Góry Wapiennej (398 m n.p.m.), ochroną objęte jest najdalej na północ wysunięte stanowisko występowania czterech gatunków owadów śródziemnomorskich. Najcenniejszy z nich to obrostka murówka (pszczola czarna) budująca gniazda z gliny bezpośrednio na skale wapiennej. Oprócz pszczół ochroną objęte są tu trzy gatunki błonkówek. Rezerwat oferuje także bogactwo chronionych roślin, w tym dzikie róże, oraz duże powierzchnie rozchodnika białego. Ponadto w sztolniach i komorach podziemnych dawnej kopalni żyje, a przede wszystkim zimuje, 12 gatunków nietoperzy.

Muszkowicki Las Bukowy

Rezerwat florystyczny i leśny niedaleko Muszkowic, ustanowiony został w celu zachowania fragmentu pierwotnego lasu z bogatą florą runa leśnego. Niedaleko rezerwatu znajdują się kurhanowe cmentarzyska kultury łużyckiej, składające się z 29 kurhanów i stanowiące zabytek archeologiczny.



Skalki Stoleckie

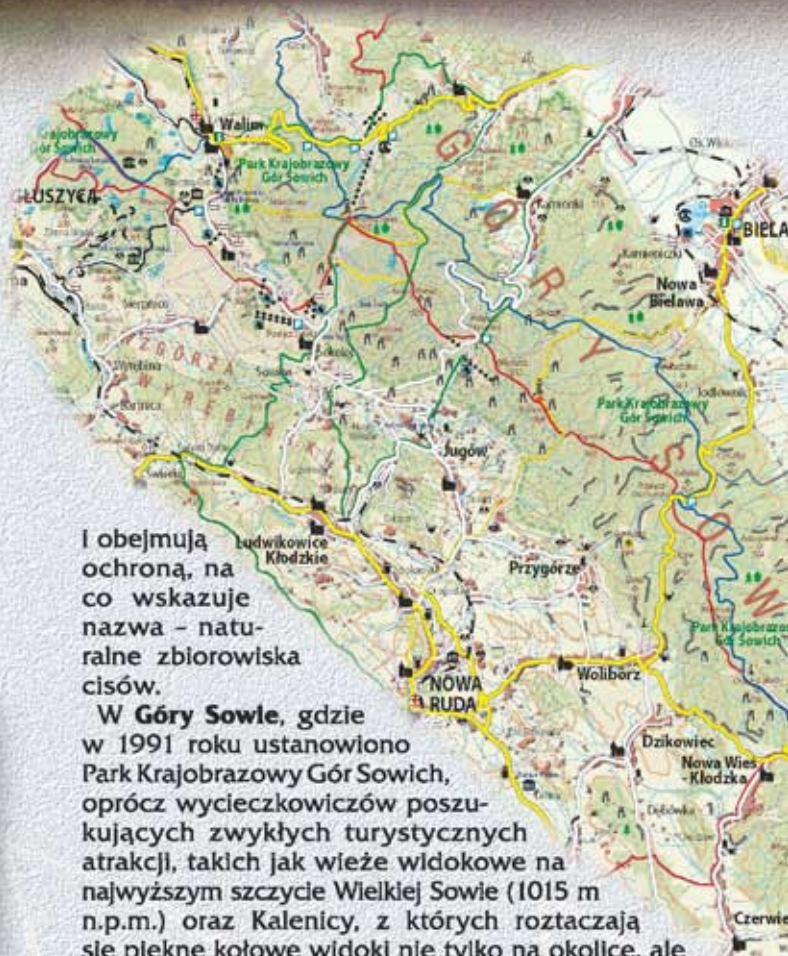
Góry Bardzkie i Sowie

Pasma Gór Sowich od północy od strony Białawy

Góry Bardzkie to pasmo wzniesień o łącznej długości 18 kilometrów, leżące w Sudetach Środkowych, między Górami Sowimi na północnym zachodzie (Przełęcz Srebrna, 585 m n.p.m.) a Górami Złotymi na południowym wschodzie (Przełęcz Kłodzka, 475 m n.p.m.). Pasma dzieli niemal w połowie, na część północną i południową, Nysa Kłodzka. To niewielkie, lecz malownicze pasmo górskie, zbudowane jest przede wszystkim z piaskowców i zlepieńców. Ich budowa geologiczna to efekt starych ruchów górotwórczych, jak również erozji i zlodowacenia. Właśnie te niewysokie szczyty nadają temu pasmu górskiemu niepowtarzalny, można wręcz powiedzieć bajkowy charakter, w szczególności w rejonie przełomu Nysy Kłodzkiej. Na terenie Gór Bardzkich znajdują się dwa ważne rezerваты: „Cisy” oraz „Cisowa Góra”. Oba są leśne



Owoce cisu pospolitego



I obejmują ochroną, na co wskazuje nazwa - naturalne zbiorowiska cisów.

W **Góry Sowie**, gdzie w 1991 roku ustanowiono Park Krajobrazowy Gór Sowich, oprócz wycieczkowiczów poszukujących zwykłych turystycznych atrakcji, takich jak wieże widokowe na najwyższym szczycie Wielkiej Sowie (1015 m n.p.m.) oraz Kalenicy, z których roztaczają się piękne kołowe widoki nie tylko na okolice, ale także bardziej odległe tereny (od Karkonoszy po Śląsk i tereny w głębi Polski), przyjeżdżają miłośnicy historii. W Górach Sowich są bowiem rozległe podziemne kompleksy z okresu drugiej wojny światowej. Ich przeznaczenie nie zostało do dziś wyjaśnione, ale jednym z rozważanych wariantów jest budowa głównej kwatery Hitlera lub fabryki tajnej broni.

Masyw rozciąga się od Przełęcz Srebrnej (585 m n.p.m.) na południowym wschodzie, gdzie kończą się Góry Bardzkie, w kierunku północnego zachodu w stronę doliny Bystrzycy. Północno-wschodnie podnóża gór są, w odróżnieniu od południowo-zachodnich, bardziej ograniczone. Góry Sowie składają się przede wszystkim z gnejsów i migmatytów, których wiek szacuje się na około 2,5 miliarda lat. Przez fachowców są uważane za jedne z najstarszych skał w Polsce.



Czy wiecie, że...

Najwyższym szczytem jest: **Kłodzka Góra (765 m n.p.m.)**
Góry Bardzkie
Wielka Sowa (1015 m n.p.m.)
Góry Sowie

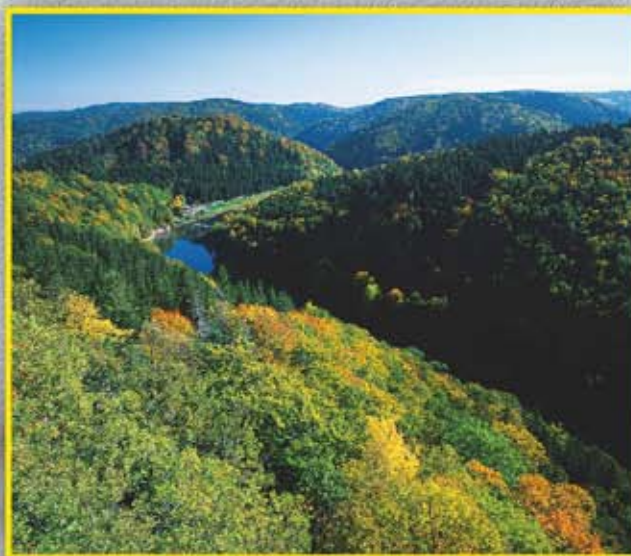
Co warto zobaczyć: **Bardo**, na którego krajobraz w dużym stopniu wpłynął przełom Nysy Kłodzkiej
Rezerwat Przyrody Cisy i Cisowa Góra
Bukową Kalenicę, Górę Cholną

Wielka Sowa

Rezerwat Góra Cholna z zamkiem Grodno i Góry Sowie

Na północno-wschodnich stokach, między górami Kalenica i Słoneczna, leży rezerwat Bukowa Kalenica. W północno-zachodniej części, w okolicy rzeki Bystrzycy, występują liczne skałki, jest też rezerwat Góra Cholna nad doliną zaporą na Bystrzycy.

Modrzyk górski



Góry Wałbrzyskie i Javoří hory



Książański Park Krajobrazowy

Góry Wałbrzyskie to pasmo górskie o długości 35 kilometrów, ciągnące się od północnego zachodu, od doliny Bobru, na południowy wschód do doliny Bystrzycy. Składają się z trzech samodzielnych części: Masywu Trójgarbu (779 m n.p.m.), Masywu Chełmca (851 m n.p.m.) oraz Gór Czarnych. Najwyższym szczytem jest Borowa (853 m n.p.m. – czasami nazywana też Czarną).

Na północ od Wałbrzycha, między Szczawnem-Zdrój a Świebodzicami, znajduje się niewielka część pasma górskiego (najwyższe wzniesienie Skiba ma 431 m n.p.m.), która praktycznie w całości należy do Książańskiego Parku Krajobrazowego. Pośrodku malowniczej przyrodniczej scenerii wznosi się zamek Książ otoczony pięknym parkiem.

Góry Kamienne i czeskie Javoří hory

Na południe od Gór Wałbrzyskich, wzdłuż granicy Polski i Czech, rozciągają się Góry Kamienne, w tym Suche, które po stronie czeskiej noszą nazwę Javoří hory.

Najwyższym szczytem Gór Suchych i całego pasma Gór Kamiennych jest Waligóra (936 m n.p.m.), natomiast po stronie czeskiej to graniczny Ruprechtický Špičák (Ruprechtický Špičák, 881 m n.p.m.). W rejonie Gór Kamiennych i Javořích jest wiele miejsc, z których roztaczają się malownicze widoki na okolice.



Góry Kamienne od strony Sokolowska

Ciekawe jest to, że mimo bliskości skał piaskowcowych, pogórze to zbudowane jest przede wszystkim ze skał wulkanicznych, głównie tufów i melafirów. Wynika to z faktu, że podobnie jak w przypadku Gór Kruczych, również to pogórze jest w istocie niewielką pozostałością dawniej prawdopodobnie potężnego wulkanu paleozoicznego. W kilku miejscach można tu zobaczyć ciekawe zjawisko, jak ze skał i rumowisk skalnych na początku zimy unosi się mgła. Pęknięcia tworzą tu bowiem wąskie szczeliny o głębokości kilku metrów, powstałe w wyniku ruchu skał (tu w większości ryolitu), a w podziemiach przechodzą w system niemożliwych do przejścia rozpadlin i rumowisk, w których latem gromadzi się ciepłe powietrze. W mroźne dni ucieka ono nierzadko przez szczeliny, nazywanych już od średniowiecza szczelinami wiatrowymi (z niemieckiego Windlocher).

Na pierwszy rzut oka może się wydawać, że to wulkan. To ciekawe zjawisko można oglądać najczęściej wokół szczytu Homole (648,6 m n.p.m.), niedaleko



Javoří hory od strony Jetřichova





Sudety Wałbrzyskie

miejsowości Šonov, który jest też nazywany Sopka, czyli wulkan. Po stronie polskiej podobne zjawisko można zobaczyć tuż pod szczytem Lesistej Wielkiej (851 m n.p.m.). Umieszczona tu tabliczka z napisem „Szczeliny wiatrowe” informuje o tej ciekawostce przyrodniczej.

Skały magmowe, z których zbudowany jest ten masyw, w wielu miejscach wychodzą na powierzchnię. W Czechach to przykładowo wyrazista ryolitowa Skała Muflona (Mufloní skála) na północ od Heřmánkovic koło Broumova oraz Wysoka Skała (Vysoká skála) na północ od miejscowości Šonov.

Należy nadmienić, że strona czeska należy do Parku Krajobrazowego Broumovsko, natomiast po stronie polskiej jest to Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich.

Nasze „wędrowki” po urokliwych miejscach polsko-czeskiego pogranicza dobiegają końca. Wiemy, że to tylko część wiedzy, która jest potrzebna, by poznać te tereny. Przekazanie jednak wszystkich informacji, nawet w bardzo obszernej publikacji, po prostu nie jest możliwe. Zachęcamy więc Państwa do odbycia prawdziwych podróży, aby poznać naszą przyrodę i delektować się jej pięknem.



Życzymy szczęśliwej podróży.

Najcenniejsze gatunki roślin w Euroregionie Glacensis



Arnika górską (*Arnica montana*)



Śnieżyca włosenna (*Leucojum vernum*)



Kosaciec syberyjski (*Iris sibirica*)



Kukułka Fuchsa (*Dactylorhiza fuchsii*)



Goryczka czeska (*Gentiana praecox subsp. bohemica*)



Goryczka trojęściowa (*Gentiana asclepiadea*)



Kukułka bżowa (*Dactylorhiza sambucina*)



Kruszczyk rdzawoczerwony (*Epipactis atrorubens*)



Kruszczyk błotny (*Epipactis palustris*)



Lilia złotogłów (*Lillium martagon*)



Storczyk męski (*Orchis mascula*)



Modrzyk górski (*Cicerbita alpina*)



Naparstnica purpurowa (*Digitalis purpurea*)



Orlik pospolity (*Aquilegia vulgaris*)



Kukulka szerokolistna (*Dactylorhiza majalis*)



Storzyczek drobnokwiatowy (*Orchis ustulata*)



Bagno zwyczajne (*Ledum palustre*)



Rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*)



Starzec baglenny (*Senecio paludosus*)



Obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*)



Śnieżyczka przeblisnęg (*Galanthus nivalis*)



Podkolan biały (*Platanthera bifolia*)



Fiołek sudecki (*Viola lutea* subsp. *sudetica*)



Dzwonek brodaty (*Campanula barbata*)



www.euro-glacensis.cz

Wydawca: Euroregion Pomezí Čech, Moravy a Kladska – Euroregion Glacensis
Rychnov nad Kněžnou, Republika Czeska
we współpracy ze
Stowarzyszeniem Gmín Polskich Euroregionu Glacensis
Kłodzko, Polska

Teksty: PaedDr. Mgr. Josef Lukášek
Tłumaczenie: Ing. Karína Kurková
Skład graficzny i przygotowanie do druku: Lubomír Imlauf – Fotoatellér
Druk: Creanto, a.s.



EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PRÉKRAČUJEME HRANICE / PRZEKRACZAMY GRANICE



Niniejszy projekt jest współfinansowany ze środków EFRR za pośrednictwem Euroregionu Glacensis.